

KANDIDATUPPSATS

Abstract

Syfte:

Att med resultat baserade på World Value Surveys undersökningar, studera de postmoderna värderingarnas betydelse för befolkningars aggregerade beteenden och dess eventuella konsekvenser för politiken. Inledningsvis redogörs för problematiken kring postmoderna värderingar från ett politiskt-teoretiskt perspektiv. Därefter genomförs en teoriprövning med hjälp av regressionsanalyser för att se i hur hög grad värderingar samvarierar med utvalda beteendemönster, vilka kan tänkas vara signifikanta för befolkningar med postmoderna värderingar.

Frågeställningar:

Finns samband mellan graden av postmoderna värderingar befolkningar har, och följande fyra beteendemönster?

1. Hushållsskuld i förhållande till inkomst.
2. Andel enpersonshushåll.
3. Antal skönhetsoperationer.
4. Påverkan på miljön i form av globalt fotavtryck.

Finns eventuella samband kvar med kontroll för BNP/Capita?

Resultat:

Studien visar förhållandevis höga korrelationsgrader mellan värderingar och flera beteendemönster. Med kontroll för varandra, har dock BNP/Capita ofta en högre korrelationsgrad. Ingenting tyder på att befolkningar med postmoderna värderingar tar en större praktisk hänsyn till miljön än andra länders befolkningar, även med kontroll för BNP/Capita.

Innehåll

Del I	Inledning	3	
	Bakgrundsfakta	3	
	Frågeställningar	4	
	Syfte och problemområde	4	
	Hypotes	4	
	Statsvetenskapligt forskningsområde	5	
	Avgränsningar	5	
	Disposition	6	
	Vetenskapsteoretiskt perspektiv	6	
Del II	Tidigare forskning	7	
	Historik - Mänskliga naturen	7	
	Värderingar och forskning av Ronald Inglehart	7	
	World Value Survey	8	
	Dimensioner	8	
	Kultur	9	
Del III	Teorier, inomvetenskapligt perspektiv	10	
	Negativa konsekvenser av postmodernt beteende ?	10	
	Positiva konsekvenser av förändrade värderingar	11	
	Politiskt- teoretiskt perspektiv	12	
Del IV	Problembeskrivning, samhällsperspektiv	13	
	1. Överlevnadsvärden - privat hushållsskultursättning - ekonomisk politik	14	
	2. Individuell autonomi - enpersonshushåll - bostadspolitik	15	
	3. Självförverkligande - skönhetsoperationer - sjukvårdspolitik	17	
	4. Hänsyn till miljön - globalt fotavtryck - miljöpolitik	18	
Del V	Metod - material – variabler	20	
	Metod	20	
	Urval av länder	20	
	Oberoende variabler och dess definitioner	21	
	Beroende variabler och dess definitioner	22	
Del VI	Analyser	23	
	1. Privat hushållsskultursättning	23	
	2. Enpersonshushåll	28	
	3. Skönhetsoperationer	33	
	4. Globalt fotavtryck	38	
Del VII	Sammanfattning	44	
	Eget bidrag	44	
	Kritisk reflexion	45	
	Avslutning	46	
	Slutsatser	47	

Del I Inledning

Forskning som mäter befolkningars värderingar har bedrivits av Ronald Inglehart med flera, under drygt trettio år. Med hjälp av World Value Survey's världsomfattande frågeundersökningar har värderingar kartlagts och klassificerats. Resultaten visar att värderingar samvarierar i stor utsträckning med de socioekonomiska förutsättningar landets befolkning lever under.

Individer som växt upp under knappa omständigheter prioriterar rena överlevnadsvärden, medan de som haft goda, trygga uppväxtförhållanden prioriterar valfrihet, möjligheter till självförverkligande och individuell autonomi, från både religiös och sekulär auktoritet. Detta är en utveckling som ständigt pågår, framförallt i västvärlden. Dessa förändrade värderingar, som fortsättningsvis benämns vid postmoderna värderingar, anses av de flesta som positiva och eftersträvansvärda. Senare forskning pekar också på dessa värderingars betydelse för demokratiutveckling. Både för demokratins genombrott och för dess fortsatta överlevnad (Inglehart & Welzel 2005 s,173-210).

Även om det positiva tycks vara det som dominerar bilden, finns även andra fenomen och beteenden som präglar den moderna demokratiska välfärdsstaten. Flera av dem kan inte lika självklart beskrivas som positiva. Vissa beteendemönster som är typiska för moderna välfärdsstater kan till och med betraktas som direkt problematiska. Frågan är om dessa specifika fenomen och beteendemönster, samvarierar med just de postmoderna värderingarna.

Värderingar formar beteende

Sveriges befolkning intar en exceptionell position i World Value Surveys undersökningar med en mycket hög grad av postmoderna värderingar. Det kan därför finnas skäl att förvänta sig ett annorlunda beteende från svenskar på aggregerad nivå, jämfört med andra länders befolkningar. Därför tas några specifika svenska beteendemönster upp som exempel, vilka kan få betydelse för politiken inom fyra olika sakområden. Dessa beteendemönster undersöks i ett flertal olika länder för att se om samband finns mellan dessa beteenden och postmoderna värderingar, under kontroll för inkomst.

De fyra olika politiska sakområden som kan tänkas påverkas, ingår alla i den grupp politiska frågor som väljare i det senaste riksdagsvalet 2010, uppfattar som de tjugo viktigaste (Oscarsson & Holmberg 2011 s,60). Följande politiska sakområden, samt respektive beteendemönster som ingår i undersökningen beskrivs kortfattat nedan:

Ekonomisk politik - Hushållens privata skuldsättning i förhållande till inkomst, på bland annat bostäder.

Bostadspolitik - Den stora andelen enpersonshushåll i samhället.

Sjukvårdspolitik – Antalet skönhetsoperationer som utförs, och dess problematik kring misslyckade ingrepp, vars konsekvenser den offentliga sjukvården förväntas ta ansvar för.

Miljöpolitik – Den påverkan på den globala miljön, i form av ekologiskt fotavtryck, som en befolkning genom dess levnadsmönster och beteenden medverkar till.

Syfte och problemområde

Det skall redan här klargöras att vad som genomsyrar hela denna uppsats är den eventuella *problematik* höga värden av *postmoderna värderingar* i en befolkning kan innebära.

Det första syftet med uppsatsen, är att från ett *teoretiskt* perspektiv, redogöra för problematiken kring hur, och om, politik kan vara möjlig när individer intar postmoderna värderingar. Från ett *praktiskt* perspektiv, berörs några av de argument som sakkunniga från olika politiska sakområden framför. Främst från representanter för den svenska sjukvården, men även argument från ekonomer, från ett nationalekonomiskt perspektiv kring ekonomisk politik och finansiell stabilitet. Dessa argument pekar på att individens aggregerade beteenden kan få efterverkningar på samhällets gemensamt finansierade välfärdssystem och ekonomiska stabilitet.

Ambitionen i denna del är inte att på något vis normativt klargöra vilka värderingar som ett samhälle gör sig bäst betjänt av, utan endast redogöra för den problematik en högre grad av postmoderna värderingar *kan* innebära.

Det andra och huvudsakliga syftet är därför, att få indikationer på i hur hög grad individens värderingar avspeglar sig i faktiskt handlande och beteende. Det vill säga beskriva i hur hög grad postmoderna värderingar samvarierar med vissa fenomen och beteendemönster på aggregerad nivå. Tidsaspekten berörs inte i uppsatsen. Vad studien främst vill visa, är ögonblicksbilder av verkligheten. Ingenting i studien visar vilka värderingar som föregick de beteenden som undersöks. Ambitionen är alltså inte att visa vad som orsakar vad, utan syftet är att se om det finns eventuella samband mellan värderingar och beteendemönster.

Frågeställningar

Finns samband mellan graden av postmoderna värderingar befolkningar har, och följande fyra beteendemönster?

1. Privat hushållsskuldssättning i förhållande till inkomst.
2. Andel enpersonshushåll.
3. Antal skönhetsoperationer.
4. Påverkan på miljön i form av globalt fotavtryck.

Finns eventuella samband kvar när kontroll görs för inkomst?

Vad gäller det fjärde beteendemönstret, hävdar Inglehart att individer med postmoderna värderingar intar ett förhållningssätt som innebär ett större hänsynstagande till den globala miljön (Inglehart & Welzel s, 32-33, 39-40). I studien klargörs om denna teori stämmer med verkligt beteendemönster för *befolkningar* med postmoderna värderingar.

Hypotes

Min teori är att det kan finnas samband mellan olika värderingar och vissa specifika fenomen och beteenden under kontroll för inkomst. Hypotesen är, att ju högre grad av postmoderna värderingar ett lands befolkning i World Value Surveys undersökningar har, desto större effekt på de specifika beteendemönster som undersöks, även under kontroll för inkomst.

Statsvetenskapligt forskningsområde

De fenomen och beteendemönster som undersöks i denna studie kan vid första anblicken betraktas som rent individuella beteenden, oberoende av politiskt inflytande eller formell lagstiftning, det vill säga, utom det statsvetenskapliga forskningsområdet. I den idealiska demokratiska staten, bygger folkviljan på de värderingar en befolkning har, och genom den demokratiska processen präglas det till sist i ett specifikt beteendemönster. I studien används dels material i form av postmoderna värderingar, och dels material i form av olika beteendemönster som kan få betydelse för politiskt beslutsfattande. Jag kringgår alltså en del av de sedvanliga statsvetenskapliga studieobjekten, exempelvis partipolitik, parlamentariska beslutsprocesser eller förvaltningspolitik, för att direkt relatera värderingarna till respektive beteendemönster.

I princip kan allt mänskligt beteende sägas vara reglerat av lagar, vilka genom politiska beslut drivits igenom, och detta gäller inte minst produkter och tjänster i en monetär ekonomi. De fenomen som ingår i min studie faller alla inom denna kategori. De kan alltså vara reglerade direkt genom lagar, som antingen begränsar eller förbjuder, eller indirekt genom skatter, såsom arbetsgivaravgifter eller punktskatter. Om de *inte* är lagreglerade är det också ett politiskt ställningstagande. Exempelvis kan en liberal syn vad gäller droger, resultera i ett ickebeslut, vilket troligtvis påverkar ett beteende i en viss riktning. Här anknyts även till maktens tre dimensioner där den politiska makten kan praktiseras genom att frågan inte alls tas upp på dagordningen (Badersten & Gustavsson 2010 s,70). Det skall nämnas i sammanhanget att den estetiska sjukvården i Sverige är i princip oreglerad, vilket framgår i den utredning som tillsattes av Socialstyrelsen av just detta skäl (Lindell 2012 s,6).

De beteendemönster som undersöks, kan alltså sägas vara beteenden som till stor del är beroende av hur värderingar tagits emot och behandlats i det politiska systemet. De beteendemönster som framträder, är alltså i någon form präglade av både medborgarna på individnivå som enskilda aktörer, och/eller av gällande parlamentariskt beslutad lagstiftning.

Avgränsningar

Denna uppsats omfattar egentligen flera olika statsvetenskapliga forskningsområden. På ett mer övergripande plan kan den klassificeras som en beskrivande studie rörande *politisk teori* och ideologi. Studien innefattar nämligen befolkningars olika värderingar, och hur dessa medverkar till specifika beteenden och därmed olika synsätt på den mänskliga naturen. Ofrånkomligen ingår det en viss syn på människans natur i både politiska ideologier och samhällskontraktsteorier.

På ett konkretare plan kan den sägas vara en studie inom *politisk sociologi* (Lundquist 1993 s,32). Uppsatsen berör nämligen individers värderingar och beteendemönster på ett aggregerat plan, och vilken betydelse dessa kan ha på samhällets möjligheter att bedriva en effektiv och fungerande förvaltningspolitik. I första hand åsyftas generella, gemensamt finansierade sjukförsäkringssystem. Men även statens, eller staters, möjligheter att bedriva en ansvarsfull nationalekonomisk politik, bostadspolitik och en långsiktigt hållbar miljöpolitik.

På ett än mer specifikt och praktiskt plan är studien avgränsad till att främst använda tillgänglig forskningsstatistik. Materialet som används, rör både beteendemönster som kan få betydelse för politiskt beslutsfattande och värderingar. Analyser genomförs för att se om eventuella samband finns mellan värderingar och beteendemönster.

Disposition

Tidigare forskning:

Jag redogör först kort, för den tidigare forskning som främst Ronald Inglehart genomfört med hjälp av World Value Surveys undersökningar. I denna del belyses även Sveriges särställning i resultatet av denna forskning.

Teorier, inomvetenskapligt perspektiv:

Därefter går jag in i en teoretisk del av uppsatsen och börjar den med en kritisk granskning med fokus på teorier om eventuella negativa konsekvenser av postmoderna värderingar i ett längre perspektiv. Jag fortsätter med att redovisa en del av Inglehart's & Welzels senare forskning. I denna forskning lyfts främst de positiva konsekvenserna av postmoderna värderingar fram och uppmärksammas. Jag kommer till sist också in på politisk teori och behandlar de problem postmoderna värderingar kan innebära relaterat till hur statsvetenskapen definierar politik, med vad som kan beskrivas som en begränsad form av logisk, intern giltighetsprövning.

Problembeskrivning, samhällsperspektiv:

Jag fortsätter med en redogörelse för vad en värderingsförskjutning eventuellt kan innebära i form av förändrade beteenden. Specifika beteendemönster från Sverige lyfts upp, och den eventuella problematik dessa beteenden kan innebära i ett längre perspektiv för fyra politiska sakområden. Här klargörs den egentliga frågeställningen i denna uppsats.

Analysdel:

Därefter går jag in i den kvantitativa delen, som börjar med en redovisning av material, begreppsdefinitioner och metodval. Statistiskt material från ett antal olika länder används och regressionsanalyser genomförs av de värderingar och de beteendemönster som tidigare redogjorts för i studien. Preliminära delanalyser görs för att se om samband finns.

Sammanfattning:

Denna inleds med studiens bidrag till forskningen. Sedan vidtar en kritisk reflexion, varefter slutsatser och svar på frågeställningen presenteras.

Vetenskapsteoretiskt perspektiv

Denna studies objekt rör i huvudsak individers *värderingar* och *beteenden*. Från ett ontologiskt perspektiv kan speciellt frågan om *värderingars* existens ifrågasättas. Att översätta individers tankar till något konkret som kan mätas är inte oproblematiskt, vilket också tydligt framkommer i Ingleharts forskning (Inglehart s,108-130). Från ett rent epistemologiskt perspektiv kan därför studien vid första anblicken sägas tillhöra den hermeneutiska skolan.

I undersökningen använder jag trots det kvantitativ metod i en positivistisk anda. De *beteenden*, som också ingår i studien, kan möjligen lättare accepteras som existerande och lättare att mäta. Inglehart har, som just nämnts, redan operationaliserat de värderingar som ingår i studien. I uppsatsen bygger jag vidare på resultaten från denna forskning och använder mig därmed av kvantitativ metod, nämligen regressionsanalys.

Jag intar dock en hermeneutisk grundsyn för att, förhoppningsvis, få en större förståelse för hur relationen ser ut mellan de värderingar och de beteendemönster som undersöks.

Del II Tidigare forskning

Historik - Mänskliga naturen.

En stor del av den statsvetenskapliga normativa forskningen kring de olika politiska ideologierna och det bästa styrelseskicket, har rört problematiken om hur den mänskliga naturen skall beskrivas. Exempelvis har liberalismen en klar uppfattning om den mänskliga naturen och vad människan är kapabel till (Ball & Dagger 2006 s,9).

Förutom i liberalismen har ett flertal olika synsätt på människans natur presenterats genom historien. Enligt Hobbes dystra syn, förefaller människan i grunden vara tämligen egoistisk, med ett stort behov av tydliga regler och fast styrning (Rachels & Rachels 2008 s,101). Marxismen ser i stora drag människan som sociala individer som lider av falskt medvetande (Ball & Dagger s,117-118). Locke syn, vilken återfinns i liberalismen, är mera positiv och varje individ anses exempelvis kapabel nog att verkställa lämpliga straff mot de som begår brott (Locke [1690] 1996 s,41). Att forskare och politiska filosofer kan enas om en gemensam ståndpunkt, och en exakt beskrivning av hur den mänskliga naturen är beskaffad, förefaller i grunden omöjligt.

Den enkla sanningen är kanske att en beskrivning av människans natur kan stämma in på alla de ovan redovisade sätten. Mycket av det som påverkar individers agerande tycks beroende av gällande omständigheter. Men frågan är om det bara är omständigheterna som får människor att bli exempelvis politiska sociala djur eller egennyttiga rationella individer.

Värderingar och forskning av Ronald Inglehart

Det har ibland påståtts att individers värderingar inte påverkar beteendet. Senare studier har dock kommit fram till andra slutsatser. Mycket tyder på att det är den upplevda verkligheten och de subjektiva värderingarna som till sist styr det faktiska handlandet (Inglehart 1997 s,51).

Både Marx och Weber framhåller att ekonomiska, kulturella och politiska förändringar samvarierar i bestämda mönster. Enligt Marx är det de förändrade socioekonomiska förutsättningarna som skapar individers värderingar och den politiska kulturen, medan Weber framhåller att det är de individuella värderingarna och den politiska kulturen som förändrar de socioekonomiska förutsättningarna. Vad som orsakar vad, har debatterats flitigt under de två senaste århundradena. Vad Inglehart kommer fram till i sin forskning är att dessa båda variabler istället samvarierar. I boken *Modernization and Postmodernization*, klargör han att det föreligger samband, men att det ena synsättet inte utesluter det andra (Inglehart s,7).

Inglehart framhåller istället att de yttre förutsättningarna, såsom tillgång till föda, ekonomiskt välstånd och andra faktorer, påverkar individers attityder, beteenden och i slutändan det politiska systemet. Men han framhåller också att individers attityder, beteenden och genomförd politik i längden också påverkar den socioekonomiska utvecklingen. Vad som sammantaget framkommer är att mänskligt beteende i hög grad bygger på uppfattningar och värderingar, men att dessa värderingar är beroende av faktiska omständigheter.

Det som alltså kännetecknar värderingar är att de kan förändras. Först och främst präglas attityderna av individens känsla av trygghet vid uppväxten, men de kan också påverkas av den aktuella faktiska situationen. Vid perioder av ekonomisk recession tenderar exempelvis värderingarna i sekulära västländer gå mot en mer auktoritär riktning, och betoning på överlevnad (Inglehart s, 137).

World Value Survey

De ekonomiska eller andra faktiska omständigheter som för stunden föreligger, har givetvis betydelse för hur människor agerar i en viss situation. Men det är inte bara yttre fysiska omständigheter som ensamt avgör mänskligt beteende. Vad som försiggår inne i huvudet på människor är lika viktigt som vad som händer utanför (Inglehart s,55).

Individer agerar olika beroende på vilken kultur de lever i. Inglehart gör ett försök till en definition av kulturbegreppet och menar att det rör sig om, den subjektiva komponenten i ett samhälles verktyg för att hantera en viss omgivning. Det handlar alltså om de värderingar, attityder, trosföreställningar, färdigheter och kunskaper som ett folk använder i denna omgivning (Inglehart s,15). Skillnaden mellan olika kulturers värderingar kan ofta synas uppenbara, men svåra att beskriva.

För att få en vägledning i hur människor ser på sig själva i olika länder tar Inglehart hjälp av de världsomfattande frågeundersökningar som genomförts med hjälp av World Value Survey. Dessa undersökningar tog i begränsad omfattning sin början redan under tidigt sjuttital. Frågorna är utformade för att mäta individers värderingar i olika länder. Individernas aggregerade värderingar kan då sägas utgöra en befolknings kultur.

Dimensioner

Utan att i detalj gå in på hur Inglehart operationaliserar begreppet värdering och gör det mätbart, skall endast konstateras att resultaten från undersökningarna sammanställs och omvandlas till två dimensioner. Trots det oerhört vida begreppet värderingar, reduceras alltså svaren från det stora antalet frågor ner till endast två dimensioner, som kort redovisas nedan:

Traditionell-auktoritet kontra **sekulär-rationell auktoritet** (Traditional/Secular-rational value)

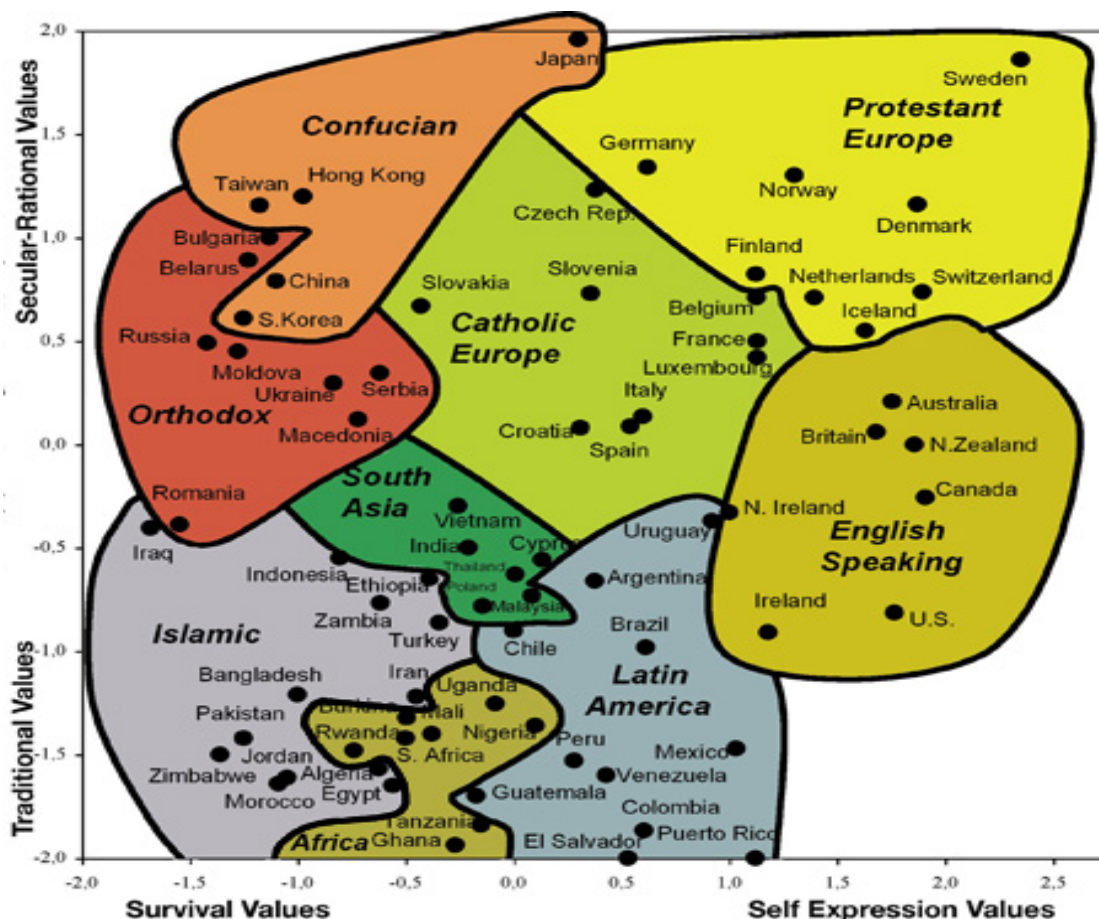
Den första ändpunkten prioriterar religiös tro, tilltro till traditionella auktoriteter utan ifrågasättande. Den andra ändpunkten prioriterar och förlitar sig på vetenskap, rationalitet och ickereligiös auktoritet. Detta är endast några av de faktorer som beaktas i denna dimension.

Överlevnad kontra **självförverkligande** (Survival/Self-expression value)

Denna dimension, vilken jag fortsättningsvis benämner självförverkligandedimensionen, eller Survival/Selfexpression values, rör överlevnadsvärden eller individuell autonomi. Den ena ändpunkten prioriterar värderingar som står för ekonomisk grundtrygghet i form av fast arbete och bostad, och den andra motsvarar attityder som prioriterar lycka, individuell frihet och exempelvis högre tolerans mot etniska minoriteter. Andra prioriteringar som kan nämnas, rör betydelsen av valfrihet, ekologi och personlig hälsa.

Kultur

Värderingarna i respektive land översätts till numerära värden på de båda dimensionerna och kan därefter placeras in på en kulturkarta. De olika ländernas kulturella profiler och de stora skillnader som föreligger, kan därmed tydligt avläsas. Illustrationen nedan visar den senaste mätningen från World Value Survey som genomfördes under åren 2005-2008.

Plansch 1

Vad som tydligt framträder, och vad som kanske är av särskilt intresse för oss, är den särställning Sverige intar på kulturkartan. Svenska värderingar ligger allra högst på skalan som rör självförverkligande. Även vid den sekulär-rationella ändpunkten intar Sverige en extrem position, passerad av endast Japan. I en jämförelse med våra nordiska grannar, får värderingarna i dessa länder betraktas som förhållandevis återhållsamma. Dessa höga värden på självförverkligandedimensionen, är vad som kännetecknar postmoderna värderingar. Från religiös auktoritet och fokus på överlevnad, har prioriteringar förändrats över tid till att gå mot en större fokus på sekulär-rationell auktoritet, för att till sist hamna vid en position där exempelvis självförverkligande och personligt välbefinnande prioriteras särskilt högt. Eftersom värderingarna skiljer sig avsevärt åt mellan länderna, vilket denna forskning visar, kan detta få olika utfall på beteendet. Detta skulle i så fall betyda att alla de beskrivningar av den mänskliga naturen som finns, stämmer alla väl överens med verkligheten. Ingen beskrivning är egentligen fel. Hur olika värderingar kan tänkas påverka det faktiska handlandet, och därmed till viss del beskriva den mänskliga naturen, är alltså en del av syftet med denna undersökning, vilket beskrivs ytterligare längre fram.

Del III Teorier, inomvetenskapligt perspektiv

Negativa konsekvenser av postmodernt beteende ?

Följande framställning kan uppfattas som en kritisk hållning gentemot postmoderna värderingar. Syftet är dock främst att lyfta fram de eventuella konsekvenser, förändrade värderingar kan innebära i form av individers annorlunda beteenden, utan att för den skull inta en normativ position gentemot denna utveckling.

Det kan tyckas som enbart positivt att människor i högre grad intar postmoderna värderingar och ser till sitt eget självförverkligande. Men även om det exempelvis innebär en ökad tolerans för olika minoriteter, kan det även få andra konsekvenser. Trots att Inglehart i huvudsak framhåller de positiva konsekvenserna av postmoderna värderingars betydelse för demokratin, har han även kommit fram till följande slutsatser:

Det som speciellt kännetecknar postmoderna värderingar är en utveckling bort ifrån både traditionell och sekulär auktoritet, där rättigheter och förmåner får prioritet framför skyldigheter och plikter (Inglehart s,81).

Utvecklingen kan tyda på att ett ifrågasättande av religiösa eller sekulära auktoriteters normer, i själva verket blir en norm i sig. En norm där individer hellre förlitar sig till sin egen förmåga, istället för det som fungerat i tidigare samhällen i generationer. Traditionellt sett har till exempel överflöd, frosseri och girighet setts som synder, medan återhållsamhet, sparsamhet och förnöjsamhet betraktats som dygder. Så länge de traditionella värderingarna inte begränsat människan i allt för hög grad, kan de ha haft den fördelen att de i ett längre perspektiv gynnat vissa befolkningars överlevnad. Om detta är ett empiriskt faktum framträder det tydligast hos olika naturfolk, som exempelvis inuiter eller indianfolk, där tusenåriga gamla traditioner i högsta grad lever kvar.

De nya postmoderna värderingarna där självförverkligande och autonomi ges företräde, saknar kanske den självbegränsande effekt, många av de gamla traditionella värderingarna haft. I ett modernt samhälle kan det mycket väl vara så, att det enda, och som i första hand begränsar individer, är inte vad samvete eller normer säger utan vad lagen säger. Allt som inte är förbjudet är tillåtet. Att genom en lag ersätta en traditionell norm, som exempelvis förnöjsamhet, är kanske i praktiken mycket svårt. Skattelagstiftningen i Sverige har exempelvis ingen övre gräns för hur mycket pengar en person kan tjäna, där all inkomst över denna gräns går till skatt. Eftersom marknadsekonomin kräver tillväxt och utvecklingen medfört enorma effektivitetsförbättringar, kan avsaknaden av de spärrar de traditionella värderingarna haft, innebära problem för både miljön och stabiliteten i samhället.

När traditionella normer eller lagstiftade plikter inte längre påkallar känslor av ansvarstagande, kan de trygga uppväxtförhållandena för individer uppfattas som självklara, och därmed bidra till ett förändrat beteende. Det kan exempelvis innebära förskjutningar i förhållandet mellan egen konsumtion och sparande till nästkommande generationer. En problematik som Rawls tar upp i boken, *En teori om rättvisa*, där han framhåller vikten av att även rättvisan mellan generationer bör få hög prioritet (Rawls [1971] 1996 s, 276-292).

Denna kanske överdrivet negativa syn på vad postmoderna värderingar kan innebära, skall istället kontrasteras mot en mer positiv syn.

Positiva konsekvenser av förändrade värderingar

Den amerikanske statsvetaren Francis Fukuyama, väckte stor uppmärksamhet i slutet av förra millenniet med utgivningen av *The End of History and the Last Man*. I boken framförs tanken om marknadsekonomins och den liberala demokratins slutgiltiga seger gentemot andra ideologier, i samband med kommunismens fall (Fukuyama 1992).

Inte minst i Europa har stora förändringar onekligen skett. Många gamla öststater har försökt anpassa sig och de flesta har haft, som nämnts, den västerländska liberala demokratin som uttalad norm. Globalisering och ett ökat samarbete över gränserna har förespråkats, och de flesta av de forna öststaterna har haft medlemskap i EU som ambition, vilket i många fall också blivit verklighet. Både i och utanför Europa, har den ekonomiska utvecklingen också inneburit enorma framsteg, även i länder som för bara några decennier sedan utpekades som hopplöst dömda till underutveckling och fattigdom.

Denna förändring, som förhållandevis många länder tagit del av, har inte varit isolerade till att endast gälla de socioekonomiska förutsättningarna. Värderingarna har i lika hög utsträckning påverkats, och påverkats, av den utveckling som ägt rum under dessa årtionden.

Betydelsen för demokratiutvecklingen

I senare forskning framhåller Inglehart & Welzel de postmoderna värderingarnas betydelse för demokratiutveckling och demokratistabilitet (Inglehart & Welzel s,173-210).

Men de är generösa nog att även ta upp den kritik som riktats *mot* deras slutsatser. Kritikernas huvudsakliga argument kan sammanfattas med påståendet att de postmoderna värderingarna även leder till egocentrism och bristande moral. Denna kritik och dessa varningar har framförts av exempelvis Lawler & McConkey, som med kommunitära argument menar att högre värden på självförverkligandedimensionen leder till självmedvetna, kalkylerande individer som motverkar utvecklingen av en god samhällsgemenskap. Även Putnams argument tas upp, där det minskade antalet medlemskap i organiserade frivilligorganisationer, tas som alarmerande signaler på eroderingen av det sociala kapitalet, och därmed en outtalad konsekvens av de postmoderna värderingarna (Inglehart & Welzel s,292-294).

Inglehart & Welzel håller inte med deras kritiker, utan menar att högre värden på självförverkligandedimensionen istället leder till en humanistisk utveckling. Det sociala kapitalet tar sig helt enkelt andra uttrycksformer (Inglehart & Welzel s,294).

Oundvikligen kan det konstateras att Inglehart & Welzel framlägger en imponerande samling empiriska resultat, som alla pekar på de postmoderna värderingarnas stora betydelse för både demokratins genombrott och den demokratiska statens bevarande (Inglehart & Welzel s,173-210). Huruvida postmoderna värderingar har inneburit egocentrism eller humanism i enstaka länder är kanske fel frågeställning.

Den direkta frågan, som kanske bör ställas, är om värdena på självförverkligandedimensionen i framtiden kan bli *för* höga, och vad detta då kan innebära.

Politiskt – teoretiskt perspektiv

Jag går nu över till att försöka redogöra för vad en extremt hög grad av postmoderna värderingar skulle kunna innebära för de praktiska möjligheterna att genomföra och bedriva politik, från ett rent politiskt-teoretiskt perspektiv.

För att knyta an till det statsvetenskapliga forskningsområdet krävs en återblick på vad ordet politik egentligen betyder och innebär. Förutom de klassiska definitionerna som *statskonst* eller *läran om de gemensamma angelägenheterna*, kan en mer specifik beteckning sägas vara att politik är; *den auktoritativa fördelningen av värden* (Badersten & Gustavsson s,14).

Vad denna uppsats till viss del berör, är problematiken kring *värdefördelningen* av gemensamma resurser i form av pengar, naturresurser och resurser till sjukvården. Men vad uppsatsen främst berör är de *värderingar* som styr vårt *beteende* i denna fördelning, och vilket utfall denna fördelning får i verkligheten.

Det *auktoritativa* i en *värdefördelning*, är att den uppfattas som bindande på ett eller annat sätt. Som redan redogjorts för, har denna bindning historiskt skett genom lydnad och respekt för religiös-traditionell auktoritet, som därefter ersatts av sekulär-rationell auktoritet.

I diktaturer eller totalitära stater har bindningen till auktoriteten oftast bestått och vidmakthållits med hjälp av våld och vapenmakt. I demokratier har utvecklingen gått åt ett annat håll, där den religiös-traditionella auktoriteten istället ersatts av sekulär-rationell auktoritet i form av valda parlament, som genom lagstiftning och sanktionsmöjligheter fått individer att acceptera en viss värdefördelning.

Här kan vi genast se en konflikt vad gäller auktoriteten. Postmoderna värderingar kännetecknas av en utveckling som går mot att individer även förkastar sekulär-rationell auktoritet. Frågan är hur en auktoritativ värdefördelning, det vill säga politik, skall kunna gå till och vara möjlig, om individer inte känner någon bindning eller förpliktelse gentemot en auktoritet överhuvudtaget. Eller om det egentligen finns någon anledning för autonoma individer som känner sig fullkomligt trygga att göra några överenskommelser med andra om värdefördelningar, eller samhällskontrakt, om de ändå inte känner sig bundna att följa dem. Denna rent logiska problematik berör inte Inglehart & Welzel.

För individer med en extremt hög grad av postmoderna värderingar kan det innebära att den enda politiska förpliktelse de känner sig bundna till, reduceras till okränkbara individuella rättigheter som framför allt Robert Nozick så starkt förordar (Nozick [1974] 2001 s,27).

Den politiska aktiviteten begränsas till spontana, tillfälliga yttringar i form av demonstrationer, köpbojkotter och liknande. Långsiktiga förbindelser och avtal får lägre prioritet. Frågan om vad detta kan betyda för samhällets stabilitet i ett långtidsperspektiv tas inte upp av Inglehart & Welzel i någon större omfattning, utan de framhåller istället den humanism de postmoderna värderingarna istället innebär (Inglehart & Welzel s293-295).

Utän att gå vidare alltför djupt ner i denna rent politiskt-teoretiska problematik, går jag nu in i nästa del av uppsatsen som berör problembeskrivning från ett samhällsperspektiv.

I denna del klargörs också mer i detalj vilka frågeställningar som kommer att behandlas i uppsatsen.

Del IV Problembeskrivning, samhällsperspektiv

Hela denna studie utgår från premissen att värderingar har betydelse för befolkningars aggregerade beteenden. Det förutsätts även att vissa av dessa beteendemönster är ömsesidigt förbundet med politiskt beslutsfattande. I studien undersöks vissa utvalda beteendemönster som kan förväntas vara typiska för befolkningar med postmoderna värderingar, och där dessa beteenden förmodas påverka politiken inom vissa sakområden.

Beteendemönster

Vissa beteendemönster som uppträder i ett samhälle har givetvis större betydelse för politiken än andra. Avsikten i uppsatsen är att undersöka fyra specifika beteenden som i någorlunda hög utsträckning kan tänkas få betydelse för politiskt beslutsfattande. I studien berörs dock *inte* beteenden som normalt relateras till politik, såsom väljarbeteende eller partiaktivitet.

De fenomen som undersöks, skall ses som aggregerade individuella beteenden i en specifik strukturell omgivning. I likhet med hur värderingar påverkas och förändras beroende på omständigheter, är sannolikt individer även begränsade när det gäller att helt självständigt agera enligt personliga värderingar. I en hypotetisk situation skulle sannolikt individer med postmoderna värderingar agera annorlunda i samhällen där andra värderingar dominerar, jämfört med hur de annars agerat. Därför skall de beteendemönster som används i studien ej enbart ses som isolerade individuella beteenden, utan som samhällsbeskrivningar där aktörer är påverkade av den kontext de lever i.

Denna studies avsikt är inte heller att försöka förklara eller värdera befolkningars faktiska handlande på individnivå, utan endast empiriskt visa och beskriva i hur hög grad befolkningars värderingar korrelerar med ett visst beteendemönster på samhällsnivå.

Finns typiska postmoderna beteenden ?

Fokus i uppsatsen ligger alltså på att försöka finna beteendemönster som kan sägas vara en effekt av de postmoderna värderingarnas betydelse för individers agerande på samhällsnivå, och därefter relatera dem till just de sakpolitiska områden de kan förväntas påverka.

Eftersom svenskar har högst poäng på självförverkligandedimensionen i World Value Surveys undersökningar, är det särskilt tacksamt att lyfta fram exempel på beteenden från Sverige. Frågan är då vilka beteendemönster som kan tänkas vara signifikanta för befolkningar med postmoderna värderingar.

För att kunna svara på frågan måste det klargöras vilka prioriteringar som kännetecknar postmoderna värderingar. Inglehart lyfter upp flera förändrade prioriteringar som särskiljer postmodernismen, och i studien fokuseras på fyra. Dessa skulle kunna få individer till att agera annorlunda, vilket kan förväntas leda till förändrade beteendemönster, relaterat till andra länder med lägre värden på självförverkligandedimensionen. På nästföljande sida redovisas vilka värderingsförändringar som åberopas.

Matris 1.

Värden som präglar postmod.	Förväntat beteendemönster	Politiskt sakområde
1. Överlevnadsvärden, lägre prioritet	högre skuldsättning	ekonomisk politik
2. Individuell autonomi, högre prioritet	enpersonshushåll	bostadspolitik
3. Självförverkligande, högre prioritet	fler skönhetsoperationer	sjukvårdspolitik
4. Hänsyn till miljön, högre prioritet	mindre globalt fotavtryck	miljöpolitik

Utän att peka ut just dessa beteendemönster som de enda möjliga tänkbara, skall de ses som exempel på vad förändrade värderingar *kan* innebära. Som matrisen ovan visar *kan* varje förändrad prioritet leda till ett specifikt förväntat beteendemönster som därmed kan få effekter på vissa politiska sakområden.

Fortsättningsvis redogörs för respektive värden, förväntat beteendemönster och politiskt sakområde. I varje del redovisas vad som utmärker postmoderna värderingar, vad som förmodas leda till förändrat beteendemönster, samt problembeskrivning och frågeställningar.

1. Överlevnadsvärden-privat hushållsskuldsättning-ekonomisk politik

Familjen och dess långsiktiga överlevnad, lägre prioritet = högre skuldsättning ?

Att en subjektiv känsla av ökad fysisk trygghet gör att rena överlevnadsvärden får en allt lägre prioritet, är en av hörnstenarna i Ingleharts teori om de postmoderna värderingarna (Inglehart s,33). Tidigare, när den fysiska överlevnaden långtifrån kunde tas för given, skapades istället värderingar där familjen och dess framtida säkerhet, och därmed överlevnad, prioriterades högre. Att undvika slöseri och istället spara och strävsamt arbeta för kommande generationer har också historiskt sett varit en självskreven dygd i det gamla bondesamhället. För att återknytta till det politisk-teoretiska perspektivet, har det funnits en stark känsla av plikt eller auktoritativ bindning att fördela värden till framtida generationer. Frågan är om postmoderna värderingar inneburit en förskjutning i hur individer agerar när det gäller värdefördelning och sparande inför framtiden. Även om det finns liten anledning att tro, att personer på individnivå medvetet skulle eftersträva en högre skuldsättning, kan de postmoderna värderingarna tillsammans med den strukturella omgivningen likväl ha skapat ett beteende, som på ett aggregerat plan, får just effekten av mindre sparande och en högre grad av privat hushållsskuldsättning. Hur motvilligt detta beteende än sker på individnivå. Det är alltså långt ifrån säkert att individer med postmoderna värderingar dragit på sig stora skulder i samhällen där majoriteten i befolkningen varit skuldfria.

Ett beteendemönster i form av högre privat hushållsskuldsättning, skall istället ses som ett *tänkbart* scenario i samhällen som präglas av postmoderna värderingar. Ett förändrat beteende i denna riktning kan få återverkningar på den förda ekonomiska politiken.

Problem:

Efter det andra världskrigets slut upplevde både öst och väst en lång tid av ekonomisk tillväxt som svårligen saknar motstycke i modern tid. Som redan nämnts, präglades denna tid enligt Inglehart med framväxten av moderna värderingar, som därefter i viss grad övergavs till förmån för postmoderna värderingar (Inglehart s,67-107).

I väst var denna ekonomiska tillväxt möjlig trots en förhållandevis hårt reglerad finanspolitik. I början av sjuttioalet frångicks överenskommelsen med de nationella valutorna kopplade till dollarn och guldreserven, och på åttiotalet började en avreglering av kredit och finansmarknaderna. En fri marknadsekonomi förespråkades med så liten reglering så möjligt. Rationella autonoma individer förväntades sätta det rätta priset på varor genom lagen om tillgång och efterfrågan. Denna förändrade syn vad gäller nationalekonomi, kan i sig vara ett resultat av framväxten av postmoderna värderingar. Från en sekulär-rationell till en individuell auktoritet. Frågan är om det möjligtvis kan finnas andra beteenden, gällande ekonomisk politik, som kan kopplas till postmoderna värderingar, och om detta kan avläsas på befolkningsnivå.

Statistik från EU visar att svenskar tillhör dem, som har en högre grad av personlig hushållsskuldsättning i förhållande till disponibel inkomst, jämfört med andra länders befolkningar. Detta gäller framför allt skulder för boendekostnader som enligt en rapport från Statens bostadskreditnämnd, ökar snabbast i Europa (Hansson 2011 s,5).

I en rapport från Internationella Valuta Fonden, IMF, framläggs argument som visar att alltför stora hushållsskulder förstärker effekten av konjunkturedgångar, och försvårar den ekonomiska återhämtningen efteråt. Teoretiska modeller visar att stora skulder driver på en utveckling av långa, djupa nedgångar (Leigh, Deniz, Igan, Simon & Topalova 2012 s,89-124). Oundvikligen kan detta innebära problem för den ekonomiska och politiska stabiliteten i demokratiska välfärdsstater, vilket kanske bolånekrisen och den påföljande finanskrisen 2008 är ett exempel på. Frågan som infinner sig är alltså om svenskarnas, eller andra befolkningars benägenhet till högre skuldsättning, är en indikation på ett postmodernt beteende.

Fråga 1.

Finns det samband mellan en hög poäng på självförverkligandedimensionen i World Value Surveys undersökningar, och graden av privat hushållsskuldsättning i förhållande till disponibel inkomst? Se analysdel s,23.

2. Individuell autonomi – enpersonshushåll - bostadspolitik

Individuell autonomi, högre prioritet = högre andel enpersonshushåll ?

En ökad känsla av trygghet kan också få konsekvensen att individer känner sig mer oberoende av andra för sin överlevnad. Ålderdomen behöver kanske inte längre tryggas genom barn och barnbarn.

Studier visar att kvinnor i samhällen som präglas av postmoderna värderingar tenderar att i högre grad vänta med giftermål och familjebildning (van de Kaa 2001 s,290-331). Oberoende och valfrihet prioriteras högre framför äldre outtalade normer, där familjebildning ses som en naturlig del av vuxenlivet och en garant för familjens långsiktiga överlevnad (Inglehart s,74-83). Detta gäller troligtvis både för män och kvinnor.

En annan förklaring, som förmodligen också kan relateras till postmoderna värderingar, är den förändrade synen på yrkeskarriär. Individer förväntas i högre utsträckning ta ansvar för sin *egen* försörjning, där förpliktelsen att så tidigt så möjligt även sörja för familj och släkt, inte är lika framträdande.

Betydelsen av att trivas och känna mening med sitt arbete får också högre prioritet. Detta kan leda till att individer i högre utsträckning utbildar sig *innan* inträde på arbetsmarknaden och senare bildar familj. Sammantaget, med en alltmer komplicerad arbetsmarknad, kan utvecklingen leda till en högre andel ensamhushåll.

I denna studie framläggs tesen att detta beteendemönster är signifikant för befolkningar med postmoderna värderingar.

Problem:

Eftersom de postmoderna värderingarna innebär en större fokus mot självförverkligande och individuell autonomi, är det kanske inte förvånande att samhällen präglade av dessa värderingar, har en högre andel ensamhushåll. Statistik från UNECE visar att svenskar har högst andel ensamhushåll i världen (w3.unece.org). Frågan är om detta är ett problem som har betydelse för politiskt beslutsfattande. En del av den förutnämnda privata hushållsskuldssättningen rör bostäder, vilket gör dessa båda fenomen nära sammanbundna med varandra. En högre andel ensamhushåll kan även få andra konsekvenser.

Under slutet av nittioalet uppmärksammades i Sverige ett ökande behov av hälso- och sjukvård, samtidigt som de tillgängliga resurserna inte kunde uppväga de förväntade önskemålen. På institutionen för medicin och hälsa vid Linköpings Universitet, framhålls att en av de viktigaste anledningarna till det ökade sjukvårdsbehovet, är ett ökat antal ensamhushåll i landet. Det konstateras att nästan vartannat hushåll är ett ensamhushåll numera, vilket bidragit till ett ökat behov av sjukvård. Vidare forskning efterfrågas till *varför* det ökade antalet ensamhushåll leder till det ökade behovet (Green 2010).

Utan att direkt försöka svara på ovanstående fråga, kan en studie nämnas i sammanhanget som bekräftar sambandet mellan hälsa och sociala relationer. Den har genomförts av bland andra Julianne Holt-Lunstad vid universitetet i Utah, USA. Av vad som framkommer kan nämnas att sannolikheten för överlevnad ökar med i runda tal femtio procent för de med "adekvata sociala relationer" (Holt-Lunstad 2010 s,14-15). Huruvida de nämnda sociala relationerna går att kombinera med ensamhushåll, framgår tyvärr ej tydligt i resultatet. Studien som genomfördes under drygt sju år med över trehundra tusen individer, visar att hälsoeffekten av sociala relationer är oberoende av faktorer som ålder, kön eller tidigare hälsotillstånd. Effekten är så signifikant att den storleksmässigt kan jämföras med andra starka hälsorelaterade faktorer som rökning, övervikt eller fysisk inaktivitet (Holt-Lunstad s,14-15).

Om direkta orsakssamband mellan ensamhushåll och ökade vårdbehov kan visas, finns anledning att vara observant för vilka konsekvenser en ökad andel ensamhushåll i samhället kan innebära för bostadspolitik. En kortsiktig bostadspolitik i form av stora subventioner till bostadsbyggande av fler studentbostäder kan alltså på sikt även få sjukvårdspolitiska konsekvenser. En fråga som infinner sig är om svenskarnas, eller andra befolkningars benägenhet till att leva i ensamhushåll, är en indikation på ett postmodernt beteende.

Fråga 2.

Finns det ett samband mellan en hög poäng på självförverkligandedimensionen i World Value Surveys undersökningar, och andelen enpersonhushåll? Se analysdel s,28.

3. Självförverkligande - skönhetsoperationer - sjukvårdspolitik

Självförverkligande, högre prioritet = fler skönhetsoperationer ?

Huruvida skönhetsoperationer är ett beteende som är typiskt för individer med postmoderna värderingar kan självklart ifrågasättas. Enligt Inglehart blir det allt viktigare för postmodernister att må bra. Huvudprojektet blir att maximera självkänslan. Denna självkänsla stärks och blir i högre utsträckning beroende av rent individuella, subjektiva faktorer (Inglehart s,76). Frågan är då *vilka* dessa individuella subjektiva faktorer kan tänkas vara.

Detta ger Inglehart delvis svar på genom att framhålla att ett högre värde på självförverkligandedimensionen också innebär en större fokus på skönhet och estetisk tillfredställelse (Inglehart s, 109-110).

I denna studie framläggs hypotesen att denna högre prioritet även innefattar den egna kroppen, vilket kan leda till en högre benägenhet att utnyttja estetisk sjukvård.

Problem:

Även om bostadspolitiken endast kan kopplas till sjukvården på ett rent indirekt plan, är fenomenet med skönhetsoperationer i högsta grad en sjukvårdspolitisk fråga. Hur mycket antalet skönhetsoperationer egentligen ökar i Sverige är en empirisk fråga, men uppenbarligen finns det personal inom sjukvården som upplever utvecklingen som ett problem. I en artikel, i *Dagens medicin*, varnar läkare för de konsekvenser privata skönhetsoperationer och fertilitetsbehandlingar kan få för samhället och den gemensamt finansierade sjukvården (Rothelius 2012).

I samband med operationer sjukskrivs patienter rutinmässigt, vilket innebär kostnader för samhället som helhet. Primärt är det först och främst arbetsgivarna som får stå för dessa kostnader, men vid längre sjukskrivningar är det försäkringskassan som betalar. De operationer som misslyckas får landstingen ta hand om, ofta med stort lidande för patienten. Subventionerade läkemedel som förskrivs i samband med skönhetsoperationer, oftast värktabletter, är ett annat exempel på kostnader som läggs över på den gemensamt finansierade sjukvården.

Denna problematik finns även inom privata fertilitetskliniker. När det gäller privat assisterad befruktning, sätts ofta flera ägg in samtidigt av konkurrensskäl, vilket genererar fler tvillingfödslar. Detta ses ofta som något positivt av dåligt informerade blivande föräldrar, men i sjukvården ses effekterna i ökad risk för intensivvård och graviditetskomplikationer. Detta framhåller överläkare Jan Persson vid universitetssjukhuset i Lund i en debattartikel i Aftonbladet (Persson 2012).

Samtidigt, med denna utveckling i åtanke, minskar förtroendet för den svenska sjukvården. Det visar SOM-institutets undersökningar vid Göteborgs Universitet. Förtroendet har stadigt minskat sedan 1986 (Weibull, Oscarsson & Bergström 2012 s,13). Ett annat tecken på det minskade förtroendet kan vara det ökade antalet privata sjukförsäkringar som tecknas i landet. En utredning tillsatt av SKL, Sveriges Kommuner och Landsting, varnar för de konsekvenser ett minskat förtroende för det gemensamt finansierade sjukvårdssystemet kan få om utvecklingen fortsätter (Skoglund 2012 s,40).

Ofta ses privata sjukförsäkringar som en lösning och komplement till den offentligt finansierade sjukvården. Mycket av forskningen visar dock att ju större betydelse de privata sjukförsäkringarna får, desto större blir de totala kostnaderna för finansieringen av sjukvården som helhet. Denna beskrivning framträder i en rapport av forskningsläget, sammanställd av OECD. Visserligen finns exempel där andelen av kostnaderna för de *offentliga* systemen minskat något, eftersom främst enkel primärvård kan utföras och finansieras av de privata vårdgivarna. Men det finns även exempel där kostnaderna för det offentliga ökat, när privatfinansierad sjukvård tillåts. I länder där det offentliga *subventionerar* privat sjukvård har kostnaderna ökat, eftersom det tycks stimulera vårdtagare att utnyttja vården i allt högre utsträckning. Sammantaget finns det alltså ingenting som visar att kostnaderna skulle minska med fler privata försäkringar. Det är i huvudsak andra skäl, exempelvis valfrihet, som får motivera en utveckling där en ökad andel privatfinansierade sjukvårdsförsäkringar tillåts inträda som komplement till den offentliga finansieringen (Colombo & Tapay 2004 s,51-52).

Den tidigare beskrivna utvecklingen gällande skönhetsoperationer, kan uppenbarligen innebära utmaningar för den moderna välfärdsstaten. En fråga som infinner sig är alltså om svenskarnas, eller andra befolkningars benägenhet till att genomgå skönhetsoperationer, är en indikation på ett postmodernt beteende.

Fråga 3.

Finns det samband mellan en hög poäng på självförverkligandedimensionen i World Value Surveys undersökningar, och antalet skönhetsoperationer som utförs? Se analysdel s,33.

4. Hänsyn till miljön - globalt fotavtryck - miljöpolitik

Hänsyn till miljön, högre prioritet = mindre globalt fotavtryck ?

En annan aspekt som kännetecknar de postmoderna värderingarna är att materialismen får lägre prioritet. Forskning visar att individer som levt i trygga miljöer, utan omedelbara risker under uppväxten får höga poäng på självförverkligandedimensionen. Den ekonomiska tillväxten och dess, historiskt sett, uppenbara fördelar för individers överlevnad tas för given, och får därmed lägre prioritet. Individer tar istället en större hänsyn till vad den globala uppvärmningen eller gentekniken kan innebära för risker i ett längre perspektiv (Inglehart & Welzel s,32-33,39-40). Med postmoderna värderingar följer alltså en större uttalad hänsyn till vår gemensamma miljö.

Problem:

Ett sätt att mäta ett lands totala miljöpåverkan är *det globala fotavtrycket*. Det mäter helt enkelt det spår, eller den effekt befolkningen i ett land har på den globala miljön genom dess beteenden och konsumtionsmönster. När det gäller just det globala fotavtrycket, intar Sverige en föga beundransvärd artonde plats (happyplanetindex.org). Se även analysdel s,38.

Frågan är då om Sverige är ett undantag från regeln om hänsyn till miljön. Rent spontant kan det konstateras att de rika länderna historiskt sett stått, och står, för den absolut största påverkan på vår globala miljö. Detta kan vara en konsekvens av industrialismen och att de sekulär-rationella värderingarna präglat de rika länderna i väst under lång tid.

Även om de rika ländernas befolkningar är fullt medvetna om den miljöpåverkan de medverkar till, gör spårberoende och systemberoende det svårt att bryta detta mönster. Kan en större uttalad hänsyn till miljön återspeglas i praktiken på befolkningsnivå?

Problematiken i denna fråga kan också beskrivas som ett inomvetenskapligt problem. Om Inglehart har rätt i sin teori, även när det gäller praktiskt handlande och beteende, så borde länder som präglas av befolkningar med postmoderna värderingar, kunna uppvisa en lägre grad av klimatpåverkan än andra länder, speciellt under kontroll för GDP/Capita PPP\$. Detta oavsett om det sker med hjälp av lagstiftning eller på grund av individens egna initiativ och beteenden.

Att använda sig av det globala fotavtrycket är endast *ett* sätt av många för att mäta en befolknings påverkan på den globala miljön. Huruvida Inglehart, eller naturvetare, samtycker till att användandet av det globala fotavtrycket är den bästa metoden för att mäta miljöförstörande verksamhet, lämnar jag därhän i denna studie.

En fråga som infinner sig är om befolkningar med högre poäng på självförverkligandedimensionen i World Value Surveys undersökningar verkligen *har* mindre negativ påverkan på vår globala miljö än andra länders befolkningar.

Fråga 4.

Finns det ett samband mellan en hög poäng på självförverkligandedimensionen i World Value Surveys undersökningar, och storleken på det globala fotavtrycket? Se analysdel s,38.

Del V Metod – material – variabler

Metod

Mitt huvudsakliga syfte med uppsatsen, är att se om det finns eventuella samband mellan just de fenomen som beskrivits i de svenska fallen, och befolkningar med postmoderna värderingar. För att se om dessa beteendemönster samvarierar på ett generellt plan bland andra befolkningar, använder jag mig därför av kvantitativ metod. I studien används linjär regressionsanalys med ambitionen att ha med ett förhållandevis stort antal länder.

De variabler som används betraktar jag alla som intervallvariabler. Huruvida avstånden mellan måtten på självförverkligandedimensionen är lika stora kan ifrågasättas. Återigen anknyts begreppet *värderingar* till den vetenskapsteoretiska problematiken. En fråga som kan ställas i sammanhanget är om en individ egentligen kan ha dubbelt så mycket postmoderna värderingar som en annan individ, och vad detta egentligen innebär, både poängmässigt på självförverkligandedimensionen och i verkligheten. Jag är medveten om, men bortser från dessa frågeställningar i undersökningen.

I denna studie används resultaten från World Value Surveys undersökningar, och alla andra variabler, som om de vore mätta på exakta intervallskalor i regressionsanalyserna. Tre analyser, eller modeller, genomförs för varje beteendemönster. Först två bivariata, med varje X-variabel för sig. I den tredje och sista modellen görs en multivariat analys där båda X-variabler ingår.

Urval av länder

De länder som ingår i studien är i till viss del resultatet av strategiska urval. Först och främst måste länderna finnas med i WVS:s undersökningar. Dessa undersökningar måste också vara av någorlunda aktuellt datum. I praktiken innebär det data från undersökningar som genomfördes år 2000 och 2006. Länderna måste också ha en någorlunda utvecklad ekonomi och statsapparat, där tillförlitlig statistik finns tillgänglig för de specifika fenomen som undersöks. De flesta länder som ingår är också, åtminstone i viss grad, demokratiska.

Jag vill ha en stor och någorlunda jämn spridning av de resultat länderna får i World Value Surveys undersökningar. Ambitionen vid urvalet är alltså stora kulturella skillnader mellan länderna för att, om möjligt, upptäcka skillnader i beteendemönster och eventuella samband.

Ambitionen var från början att ha med samma länder för varje undersökt beteendemönster. Detta visade sig vara svårt eftersom betydande begränsningar finns att hitta aktuellt material för alla beteenden. Eftersom denna studie i första hand inte rör specifika länder utan försöker se eventuella samband mellan olika variabler på ländernivå, har en viss variation av de länder som använts i de olika analyserna accepterats.

För mer information vid urval av länder, se respektive analysdel.

Oberoende variabler och dess definitioner

X-variabel : Postmoderna värderingar

Hela denna studie har forskningen som bedrivits av bland andra Ronald Inglehart som utgångspunkt. Som oberoende X-variabel används det värde respektive lands befolkning får i World Value Surveys undersökningar på självförverkligandedimensionen, Survival/Self-expression values. En utförlig beskrivning av metodologi och klassifikation för hur Inglehart tar fram värden på självförverkligandedimensionen finns i *Modernization and Postmodernization* (Inglehart s, 108-130).

Den exakta avgränsningen vid vilken en värdering byter namn från modern till postmodern, kommer jag inte att specificera. När jag använder begreppet, avses värderingar som får höga poäng på självförverkligandedimensionen i World Value Surveys undersökningar istället för låga. Ju högre poäng, desto mer postmoderna värderingar. Det kan ifrågasättas om endast självförverkligandedimensionen avspeglar egentliga postmoderna värderingar. Trots att båda dimensioner som kartläggs i World Value Surveys undersökningar i hög grad är förknippade med varandra, används endast poängen från självförverkligandedimensionen i denna studie. Även om intressanta skillnader finns när det gäller traditionell–sekulär rationalitet mellan olika länder, beaktas alltså inte detta. Det skall än en gång nämnas att i senare studier fokuserar Inglehart själv på just självförverkligandedimensionen (Inglehart & Welzel s,135-144).

Alla länder genomför inte enkäterna samtidigt. De värden som används kommer från undersökningarna som gjordes år 2000 och 2006. Materialet finns att ladda ner från World Value Surveys hemsida, worldvaluesurvey.org. Vilket år resultaten kommer ifrån och vilka länder som ingår, redovisas mer detaljerat i respektive analysdel. Förutom de värderingar en befolkning har, finns det ett otal andra faktorer som kan tänkas påverka individers agerande. Unika ekonomiska förutsättningar, viss lagstiftning, geografiska faktorer eller klimat, bara för att nämna några. Flera av dessa faktorer kan svårigen operationaliseras och mätas, och utesluts därför i denna begränsade studie.

Kontrollvariabel, GDP / Capita PPP \$

Jag beslutar mig därför att endast använda en kontrollvariabel, nämligen inkomst per person, eller snarare GDP/Capita PPP \$. Jag anser det tämligen okontroversiellt att hävda de ekonomiska resursernas betydelse för individers agerande. De länder som ingår i studien har alla marknadsekonomi i högre eller lägre grad. Även om det förekommer byteshandel utanför den monetära ekonomin, är den svårvärderad, och används därför inte som faktor i denna studie. Statistiken som används kommer från Internationella Valutafondens lista från 2012, gällande uppgifter från år 2011. Se även IMF:s hemsida, International Monetary Fund (www.imf.org).

Gross Domestic Product/Capita PPP \$, eller bruttonationalprodukt per capita med hänsyn taget till köpkraftsparitet i USD. Denna enhet mäter värdet av ett lands totala konsumtion av produkter och tjänster samt investeringar och exportöverskott dividerat med antalet invånare. Hänsyn tas till köpkraft, det vill säga olika faktorer som kostnadsläge, inflationsnivå och växelkurs. De numerära värden som används är uttryckta i 1000 \$. En mer detaljerad definition finns att tillgå på IMF:s hemsida, International Monetary Fund (www.imf.org).

Beroende variabler och dess definitioner

Y- variabel:

Som beroende Y-variabel i analysen används i tur och ordning de fyra olika fenomen eller beteendemönster som ingår i studien, vilka redovisas utförligare i respektive analysdel.

1. Privat hushållsskuldssättning i förhållande till inkomst. Analysdel s,23.
2. Andel enpersonshushåll. Analysdel s,28.
3. Antal skönhetsoperationer i befolkningen. Analysdel s,33.
4. Globalt fotavtryck. Analysdel s,38.

Postmodernt beteende:

Denna studie särskådar fyra olika beteendemönster som eventuellt kan beskrivas som postmoderna beteenden, vilka kan få effekter på politiskt beslutsfattande. Vad som kännetecknar eller kan definieras som ett postmodernt beteende finns det otvivelaktigt flera olika uppfattningar om. Min ambition är inte att begreppsmässigt göra en sådan definition. Vad jag avser med denna studie, är att se om det finns vissa beteenden eller fenomen som samvarierar med postmoderna värderingar. Varje fenomen beskrivs utförligare och analyseras i separata avsnitt.

Om stora tydliga samband visar sig finnas, kan studien till viss del betecknas ha en abduktiv ansats, utan att ha begreppsdefiniering som det uttalade målet.

Övriga begrepp:

I studien ingår fenomen och beteendemönster som ryms inom flera andra begrepp. De beskrivs och definieras utförligare i respektive analysavsnitt. Se Del VI Analyser.

Del VI Analyser

1. Privat hushållsskuldsättning

Material till oberoende X-variabler:

Detta material består av, dels värden på självförverkligandedimensionen från åren 2000-2006, samt GDP/Capita PPP \$. Se även Del V, avsnitt som berör begreppsdefinitioner s,21.

Material till beroende Y-variabel:

Här hämtar jag material från Eurostat, det vill säga EU:s egna statistikkontor, där olika data från medlemsländerna sammanställs. Materialet kan, enligt egen uppgift, användas som underlag för politiska beslut, och finns fritt tillgängligt på Europeiska kommissionens, *European Commission Eurostats*, hemsida ([eep.eurostat.ec.europa.eu](http://ec.europa.eu/eurostat)).

Definition:

Privat hushållsskuldsättning/ inkomst i %. Detta gäller hushålls bruttoskuld i förhållande till hushålls bruttoinkomst, uttryckt i procent. Skulder rör lån, och andra förpliktelser. Inkomsten är tillgänglig bruttoinkomst. För närmare detaljer kring definition och metodologi, se Eurostats hemsida (<http://ec.europa.eu/eurostat/sectoraccounts>).

Urval av länder:

Svårigheter fanns att hitta statistik gällande *hushållens* skulder i förhållande till inkomst. Det som finns tillgängligt rör oftast hela den privata sektorns skuld. Det vill säga både hushållens och företagens skulder i förhållande till bruttonationalprodukt. När det gäller just hushållens skulder i förhållande till inkomst, fanns uppgifter för endast 22 länder i Eurostats statistik för 2011, varför samtliga länder medtogs i studien.

De länder som slutgiltigt utvaldes till studien presenteras på följande lista, därefter genomförs analysen i tre modeller.

Urvalslista 1.	X	X	Y
	värde selfexpression	GDP/Capita PPP \$	privat skuldsättning/ % av inkomst
1. Belgien	1.13	37.737	88.31
2. Danmark	1.87	37.152	267.67
3. Estland	-1.19	20.380	88.10
4. Finland	1.12	36.236	104.17
5. Frankrike	1.13	35.156	82.87
6. Irland	1.18	39.639	205.86
7. Italien	0.60	30.464	65.19
8. Lettland	-1.27	15.662	66.09
9. Litauen	-1.00	18.856	41.17
10. Nederländerna	1.39	42.183	250.46
11. Norge	2.17	53.471	180.67
12. Polen	-0.78	20.334	57.89
13. Portugal	0.49	23.361	126.46
14. Slovakien	0.67	23.304	42.31
15. Slovenien	0.36	28.642	46.55
16. Spanien	0.54	30.626	125.45
17. Sverige	2.35	40.394	148.46
18. Tjeckien	0.38	27.062	55.90
19. Tyskland	0.44	37.897	86.28
20. UK	1.68	36.090	138.50
21. Ungern	-1.22	19.591	63.39
22. Österrike	1.43	41.822	88.72

Modell 1.

Jag börjar med att skapa ett plot-diagram för att se om det finns en korrelation mellan variablerna. Grafen kan studeras i fig. 1

Därefter genomförs en linjär bivariat regressionsanalys. Som oberoende X-variabel används de värden som gäller Survival/Selfexpression Values, och som beroende Y-variabel används de värden som gäller hushållsskuld/inkomst % från respektive land, för att se om samband finns.

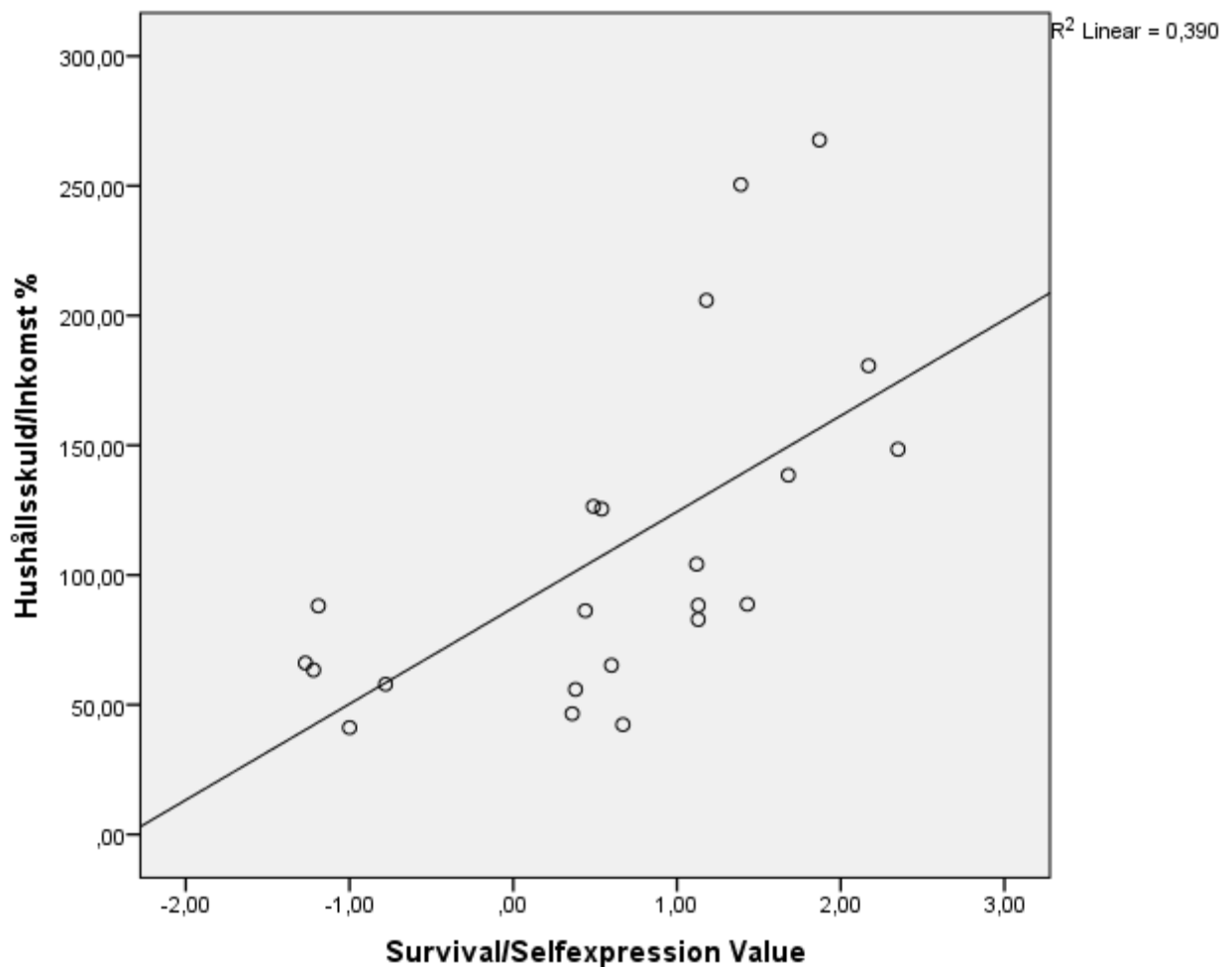

Fig.1

Här tycks alltså ett visst samband föreligga. Ett poängs högre värde på självförverkligandedimensionen får effekten 37 procent högre skuldsättning. Se tabell 1.

Jag fortsätter analysen för att istället se om det finns liknande samband mellan inkomsten och privat hushållsskuld.

Modell 2.

Jag börjar med att skapa ett plot-diagram för att se om det finns en korrelation mellan variablerna. Grafen kan studeras i fig.2.

Därefter genomförs en linjär bivariat regressionsanalys. Som oberoende X-variabel används nu de värden som gäller GDP/Capita PPP\$ och som beroende Y-variabel används återigen de värden som gäller hushållsskuld/inkomst % från respektive land, för att se om samband finns.

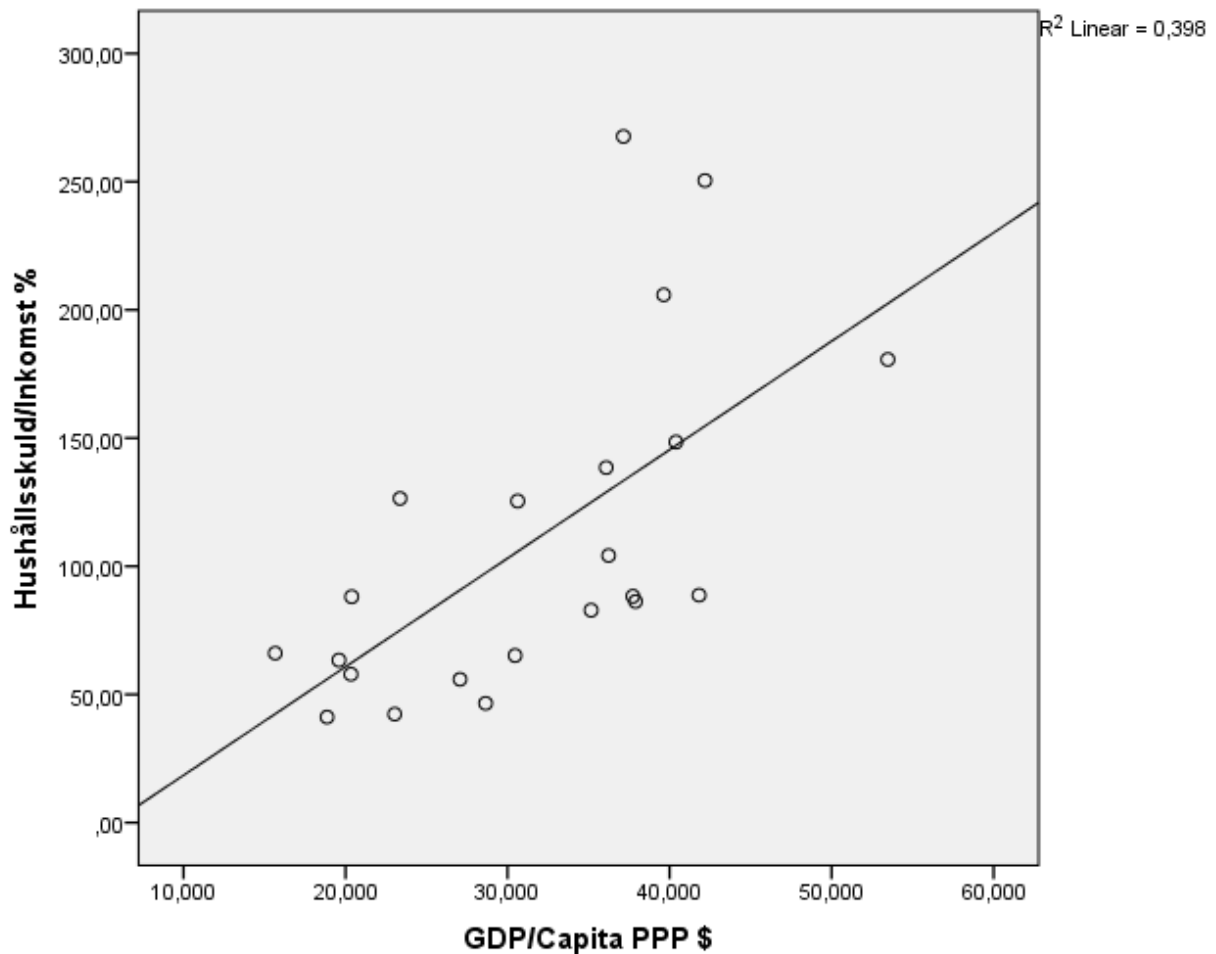

Fig. 2

Här tycks det också föreligga ett visst samband. Analysen visar att en högre GDP/Capita i befolkningen med tusen dollar får effekten 4 procent högre skuldsättning. Se tabell 1.

Analysen fortsätter för att se hur effekten av dessa variabler ser ut med kontroll för varandra.

Modell 3.

Därför genomförs en multivariat regressionsanalys med båda oberoende variabler för att se vad som framträder. Alla tre resultat visas i tabellen nedan.

Tabell 1. Resultat av regressionsanalyser:

B-koefficienter	Privat hushållsskuldsättning/Inkomst % Signifikansnivåer inom parantes		
	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Survival/Selfexpression Values	37,021 (0,002)		17,984 (0,435)
GDP/Capita PPP \$		4,232 (0,002)	2,426 (0,354)
N	22	22	22
Adjusted R Square	0,359	0,368	0,356

Preliminär analys och slutsats:

Som kan utläsas av ovanstående resultat minskar effekten av de båda b-koefficienterna med i runda tal hälften. Effekten av GDP/Capita \$ går ner från 4,232 till 2,426 vid konstanthållning av Survival/Selfexpression Values. Detsamma gäller effekten av de postmoderna värderingarna. Effekten av dessa går ner med ungefär hälften vid konstanthållning av GDP/Capita PPP \$, från 37,021 till 17,984.

Resultaten pekar alltså på att vid samma inkomst spelar värderingarna en viss roll för hur pass stor skuldsättning befolkningen har. Högre värden på Survival/Selfexpression Values tenderar till ett högre risktagande. Men av någon anledning tycks alltså även en högre inkomst göra detsamma, även om befolkningen intar samma värden på Survival/Selfexpression Values. Högre inkomster – större skuldsättning. Huruvida skuldsättningen är resultat av ren nöjeskonsumtion eller investeringar inför framtiden framgår ej av den statistik som används.

Eftersom den sammanlagda förklarande variansen på skuldsättningen ligger på beskedliga drygt 35 procent, och koefficienterna inte är statistiskt signifikanta, skall inte effekten av värderingar och GDP/Capita \$ överdrivas och kunna sägas gälla på ett mera generellt plan.

Oavsett vilket, kan både en högre inkomst och en högre grad av postmoderna värderingar i praktiken innebära en subjektiv känsla av osårbarhet hos individer, vilket i längden kan påverka skuldsättningen relaterat till inkomsten. Det skall dock påpekas att detta antagande gäller för rent individuella förhållanden, vilket inte direkt kan översättas till att gälla för hela befolkningar.

Se även Del VII, sammanfattning s,44.

2. Enpersonshushåll - bostadspolitik

Material till oberoende X-variabler:

Detta material består av dels värden på självförverkligandedimensionen från åren 2000-2006, med undantag för Georgien där datan kommer från 1995, samt GDP/Capita PPP \$. Se även Del V, avsnitt som berör begreppsdefinitioner s,21.

Material till beroende Y-variabel:

Materialet som rör detta fenomen kommer ifrån olika nationella undersökningar. Datat, som är sammanställt av UNECE Statistical database, United Nations Economic Commission for Europe, är fritt tillgängligt på deras hemsida (w3.unece.org).

Urval av länder:

Ambitionen var från början att ha fler länder med i studien. De länder som ingår är i princip baserade på den tillgängliga statistiken. Andra undersökningar som gjorts gällande hushållens beskaffenhet, tar inte upp just procentandelen enpersonshushåll. Svårigheter fanns också när det gällde att få fram någorlunda aktuellt material. De data som används kommer från åren 2005-10. Undantag är Polen (2002) samt Slovakien och Grekland (2001). Studien begränsades därför till 20 länder.

Definition för enpersonshushåll:

En ungefärlig översättning av definitionen lyder att det rör sig om antingen en person som lever ensam i en bostad eller, som inhyst lever separat i ett rum eller flera, i en bostad där andra bor utan att de tillsammans har ett flerpersongshushåll. En utförligare definition på engelska finns på UNECE:s hemsida (w3.unece.org).

De länder som slutgiltigt utvaldes till studien presenteras på följande lista, därefter genomförs analysen i tre modeller.

Urvalslista 2.

	X	X	Y
	värde selfexpression	GDP/Capita PPP \$	procent enpersonshushåll
1. Albanien	-1.14	7.741	6.3
2. Bulgarien	-1.01	13.597	30.8
3. Frankrike	1.13	35.156	30.1
4. Georgien	-1.31	5.491	13.7
5. Grekland	0.55	26.294	19.7
6. Israel	0.36	30.975	17.9
7. Nederländerna	1.94	42.183	36.1
8. Norge	2.17	53.471	39.7
9. Polen	-0.14	20.334	24.8
10. Ryssland	-1.42	16.736	25.7
11. Tyskland	0.44	37.897	39.4
12. Schweiz	1.90	43.370	37.3
13. Slovakien	-0.43	23.304	30.0
14. Spanien	0.51	30.626	18.0
15. Sverige	2.35	40.394	48.6
16. Tjeckien	0.38	27.062	27.2
17. USA	1.76	48.387	26.7
18. UK	1.68	36.090	29.0
19. Ukraina	-0.83	7.233	23.5
20. Österrike	1.43	41.822	36.0

Modell 1.

Jag börjar med att skapa ett plot-diagram för att se om det finns en korrelation mellan variablerna. Grafen kan studeras i fig.3.

Därefter genomförs en linjär bivariat regressionsanalys. Som oberoende X-variabel används de värden som gäller Survival/Selfexpression Values, och som beroende Y-variabel används procentandelen enpersonshushåll i respektive land för att se om samband finns.

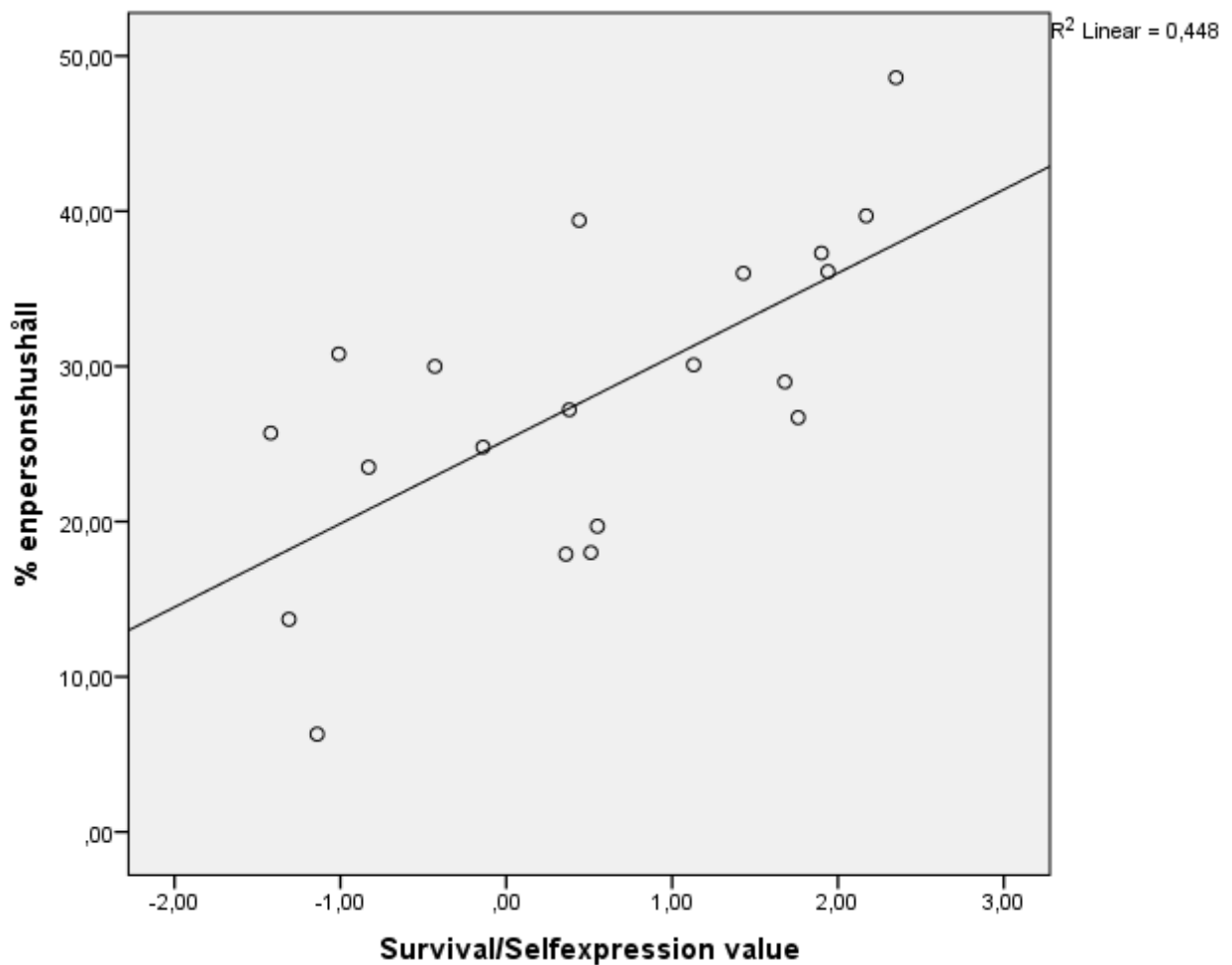

Fig.3

Här tycks alltså ett visst samband föreligga. En poängs högre värde på självförverkligandedimensionen får effekten 5 procentenheter större andel enpersonshushåll i samhället. Se tabell 2.

Jag fortsätter analysen för att istället se om det finns liknande samband mellan inkomst och andelen ensamhushåll.

Modell 2.

Jag börjar med att skapa ett plot-diagram för att se om det finns en korrelation mellan variablerna. Grafen kan studeras i fig.4.

Därefter genomförs en linjär bivariat regressionsanalys. Som oberoende X-variabel används nu de värden som gäller GDP/Capita PPP\$ och som beroende Y-variabel används återigen procentandelen ensamhushåll i respektive land för att se om samband finns.

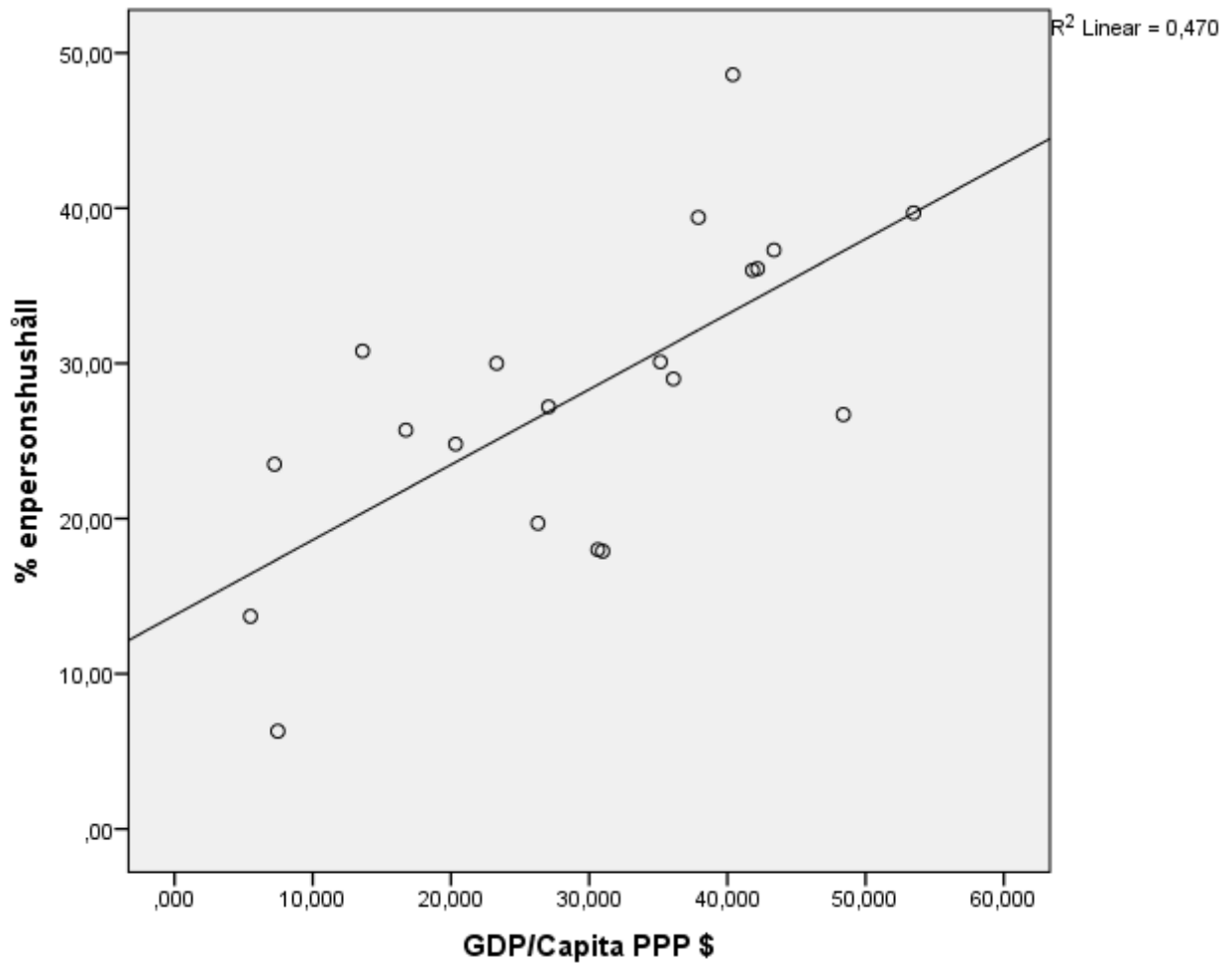

Fig.4

Här tycks det också föreligga ett visst samband. Analysen visar att en högre GDP/Capita i befolkningen med tusen dollar får effekten en halv procentenhet fler enpersonshushåll i samhället. Se tabell 2.

Analysen fortsätter för att se hur effekten av dessa variabler ser ut med kontroll för varandra.

Modell 3.

Därför genomförs en multivariat regressionsanalys med båda oberoende variabler för att se vad som framträder. Alla tre resultat visas i tabellen nedan.

Tabell 2. Resultat av regressionsanalyser :

B-koefficienter	Andel enpersonshushåll i befolkning % Signifikansnivåer inom parantes		
	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Survival/Selfexpression Values	5,383 (0,001)		1,813 (0,651)
GDP/Capita PPP \$		0,485 (0,001)	0,336 (0,346)
N	20	20	20
Adjusted R Square	0,417	0,441	0,415

Preliminär analys och slutsats:

Visserligen kan knappt 42 procent av variansen i denna analys kopplas till inkomst och värderingar. Men andra viktiga faktorer har sammanlagt större betydelse för det praktiska utfallet när det gäller andelen ensamhushåll. Koefficienterna är också långt ifrån statistiskt signifikanta, med nivåer på 0,651 respektive 0,346.

Effekten av inkomsten tycks avta något vid kontroll för selfexpressionvalues. Från 0,485 procentenheter går effekten ner med i runda tal en tredjedel till 0,336. Inkomsten tycks ha betydelse för andelen ensamhushåll, men effekten är inte riktigt lika stor när värderingarna konstanthålls.

När inkomsten konstanthålls tycks förändringen bli betydligt större. Från att en poängs förändring av selfexpressionvalues betydde drygt 5 procents förändring i andelen enpersonshushåll, så har den siffran gått ner med cirka två tredjedelar till 1,8 procentenheter. Det vill säga, värderingarna tycks inte ha den effekt på antalet enpersonshushåll som den tidigare bivariata analysen visade.

Sammantaget pekar resultaten på att både inkomst och postmoderna värderingar har en betydelse för andelen ensamhushåll bland befolkningen, men att värderingarnas tidigare antagna effekt, till stor del sannolikt berodde på inkomsten. Men vad som också framgår i dessa analyser, är att andra faktorer har större effekt. Tyvärr gör det begränsade antalet analysenheter och signifikansnivåerna det svårt att dra några generella slutsatser och överföra resultatet till andra länders befolkningar.

Se även Del VII, sammanfattning s,44.

3. Skönhetsoperationer

Material till oberoende X-variabler:

Detta material består av dels värden på självförverkligandedimensionen från åren 2000-2006, samt GDP/Capita PPP \$. Se även Del V, avsnitt som berör begreppsdefinitioner s,21.

Material till beroende Y-variabel:

Här används främst material från en undersökning gjord på uppdrag av plastikkirurgernas egen branschorganisation, The International Society of Aesthetic Plastic Surgeons, ISAPS. Undersökningen genomfördes 2011 som en tvåsiders enkätundersökning till ett antal utvalda certifierade mottagningar för estetisk plastkirurgi. Resultaten viktades senare mot uppskattat antal mottagningar på nationell nivå, för att få fram rättvisande siffror. Även om osäkerhet finns, vad gäller statistiken, har undersökningen letts av en expert med över femton års erfarenhet av liknande undersökningar i just denna bransch, Scott Hackworth, verksam vid Industry Insight, Inc. (Hackworth 2011 s, 1-11).

Urval av länder:

Sverige är inte med i ISAPS studie. Antalet operationer som används för Sveriges del är taget från den studie som gjordes på uppdrag av Socialstyrelsen, *Estetiska behandlingar-förslag till rättslig reglering mm*. I denna studie gjordes en uppskattning av antalet kliniker till 210. Av dessa svarade endast 76, varvid 63 uppgav att de utförde kirurgiska ingrepp, utan remiss från Landstingen. Resultatet, 38 831 behandlingar, är därför baserat enbart på dessa 63 kliniker (Lindell s,30-31). Resultaten har därför räknats om så att de kan användas i studien. Omräknat ger detta 107 296 behandlingar, vilket jag använder i studien. Vi är likväl helt beroende av det material som räknats fram i studien från ISAPS, baserat enbart på vad respektive lands lokala branschorganisation uppskattat med hjälp av liknande metodik.

Ett annat problem gäller de operationer som görs på patienter som av ekonomiska skäl genomgår sin behandling utomlands. Det finns skäl att misstänka framväxten av en plastikoperationsindustri i vissa lågkostnadsländer, varför det antal operationer som statistiken visar inte speglar befolkningens egentliga antal behandlingar. Jag lyfter därför ut ett fåtal länder, bland andra Thailand och Rumänien, och begränsar studien till 20 länder. Indien är ett annat land som lyfts bort eftersom statistiken där i hög utsträckning bygger på beräkningar (Hackworth s, 1-2).

Detta är några uppenbara svagheter i studien och resultaten skall tolkas med dessa i åtanke. Huvudsyftet är dock, som redan nämnts, att få indikationer på eventuella samband mellan de variabler som undersöks.

Definition:

Definitionen av skönhetsoperation eller estetiskt ingrepp har en lite annorlunda problematik. Men även här får vi förlita oss till vad som framkommer i studierna. Det handlar alltså kortfattat om både kirurgiska och ickekirurgiska behandlingar som utförs. Detaljerade medicinska definitioner, och vilka behandlingar som klassas som skönhetsoperationer kan studeras i rapporterna från ISAPS (Hackworth s, 1-11), och Socialstyrelsen (Lindell s,30-31). Detta är kanske av ringa värde från ett statsvetenskapligt perspektiv.

Det som främst är av intresse är eventuella skillnader i utfall beroende på olika värderingar och BNP/Capita PPP. Antalet skönhetsoperationer/1000 inv, är beräknat efter befolkningsstatistik från hemsidan av *The World Factbook* som kommer från CIA, Central Intelligence Agency (cia.gov). De länder som slutgiltigt utvaldes till studien presenteras på följande lista, därefter genomförs analysen i tre delar eller modeller.

Urvalslista 3.

	X Värde selfexpression	X GDP/Capita PPP \$	Y Antal skönhetsoperationer/ 1000 inv
1. Argentina	0.38	17.516	3.128
2. Australien	1.75	40.234	4.857
3. Brasilien	0.61	11.769	7.200
4. Colombia	0.60	10.249	8.121
5. Frankrike	1.13	35.156	6.903
6. Grekland	0.55	26.294	13.218
7. Italien	0.60	30.464	11.465
8. Japan	-0.05	34.740	7.486
9. Kina	-1.16	8.382	0.779
10. Mexiko	1.03	14.610	6.837
11. Nederländerna	1.39	42.183	6.037
12. Ryssland	-1.42	16.736	1.610
13. Spanien	0.54	30.626	5.829
14. Sverige	2.35	40.394	11.766
15. Taiwan	-1.18	37.720	7.803
16. Turkiet	-0.33	14.517	3.298
17. Tyskland	0.44	37.897	5.120
18. UK	1.68	36.090	3.335
19. USA	1.76	48.387	9.806
20. Venezuela	0.43	12.568	4.996

Modell 1.

Jag börjar med att skapa ett plot-diagram för att se om det finns en korrelation mellan variablerna. Grafen kan studeras i fig.5.

Därefter görs en linjär bivariat regressionsanalys. Som oberoende X-variabel används de värden som gäller Survival/Selfexpression Values, och som beroende Y-variabel används antalet skönhetsoperationer/1000 invånare i respektive land, för att se om samband finns.

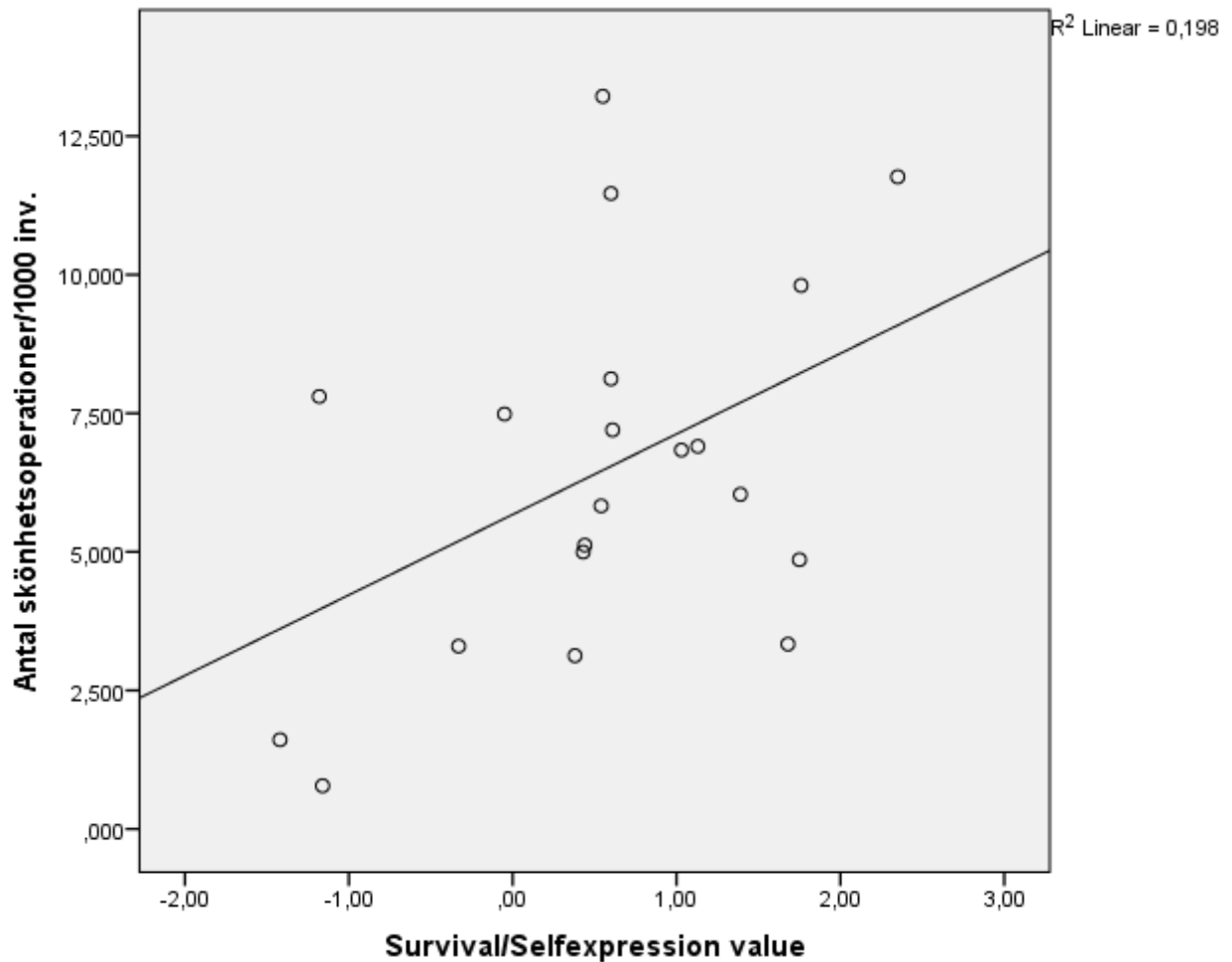

Fig. 5

Sammantaget framträder en oerhört splittrad bild och litet samband. Det som kan avläsas är att en poängs högre värde på Survival/Selfexpression Values ökar antalet skönhetsoperationer med cirka 1,5 per tusen invånare.

Analysen fortsätter för att se om det finns liknande samband mellan inkomsten och antalet skönhetsoperationer i befolkningen.

Modell 2.

Jag börjar med att skapa ett plot-diagram för att se hur den eventuella korrelationen ser ut mellan inkomst och antalet skönhetsoperationer. Grafen som framträder kan studeras i fig.6

Därefter genomförs en linjär bivariat regressionsanalys. Som oberoende X-variabel används de värden som gäller GDP/Capita PPP \$, och som beroende Y-variabel används antalet skönhetsoperationer/1000 inv. i respektive land för att se om samband finns.

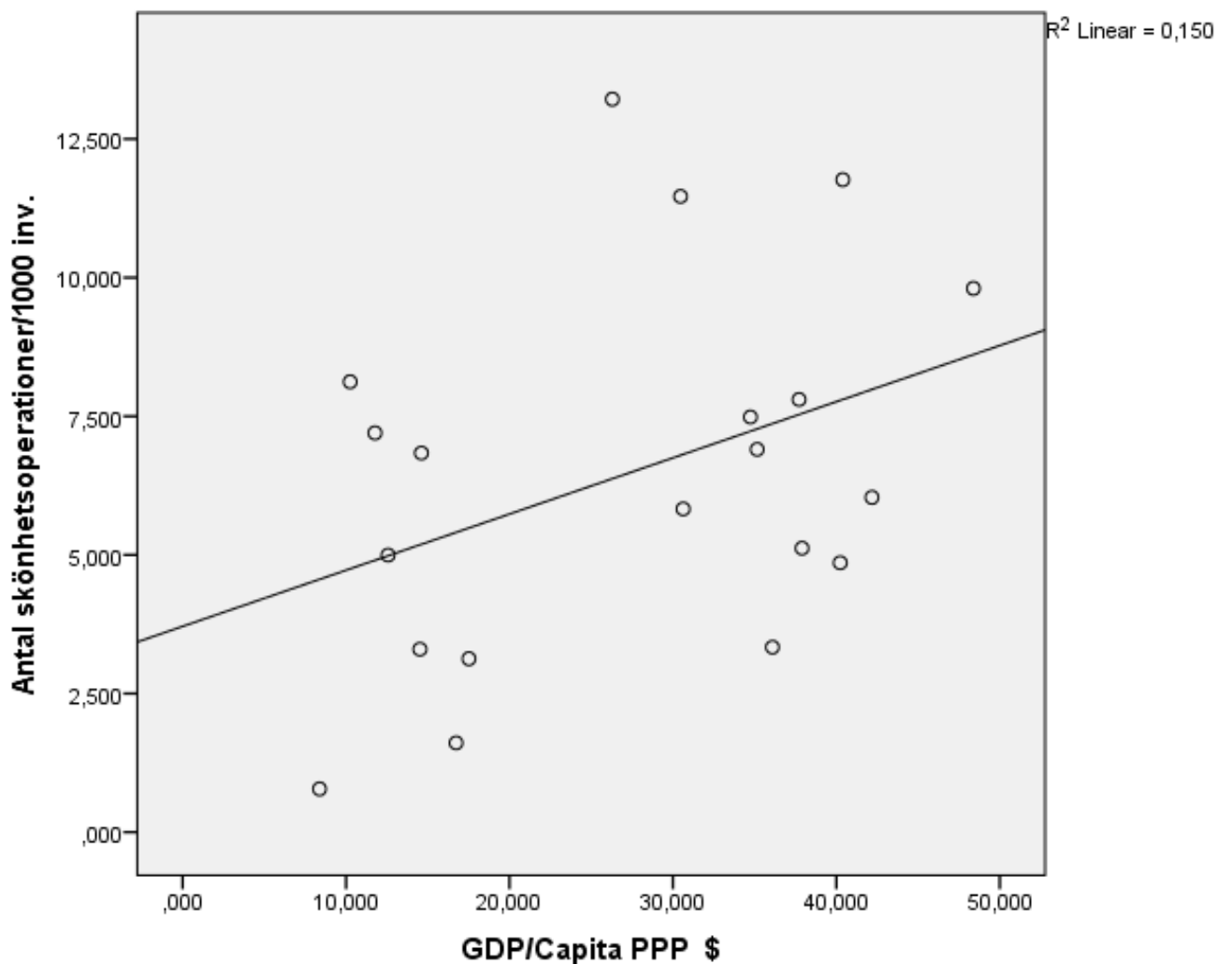

Fig.6

Här är sambandet om möjligt ännu lägre. Det som trots allt kan utläsas är att en högre GDP/Capita i befolkningen med 1000 dollar får en effekt av att cirka 0,1 fler skönhetsoperationer per tusen invånare utförs i befolkningen.

Jag fortsätter analysen för att se hur effekten av dessa variabler ser ut med kontroll för varandra.

Modell 3.

Därför genomförs en multivariat regressionsanalys med båda oberoende variabler för att se vad som framträder. Alla tre resultat visas i tabellen nedan.

Tabell 3. Resultat av regressionsanalyser :

B-koefficienter	Antal skönhetsoperationer i befolkning/1000 inv Signifikansnivåer inom parantes		
	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Survival/Selfexpression Values	1,453 (0,050)		1,089 (0,198)
GDP/Capita PPP \$		0,101 (0,091)	0,056 (0,401)
N	20	20	20
Adjusted R Square	0,153	0,103	0,141

Preliminär analys och slutsats:

Trots att högre värden av postmoderna värderingar pekar mot fler skönhetsoperationer får sambandet betraktas som svagt. Sambandsmättet (Adjusted R Square) visar ett värde på 0,15.

Det avspeglas också i den multivariata regressionsanalysen. Endast 14 procent av variansen kan kopplas till inkomst och värderingar. Vid kontroll för värdena på selfexpressionvalues tycks effekten av inkomst minska med i runda tal hälften. Inkomstnivån i landet har alltså en viss betydelse för i hög utsträckning det genomförs skönhetsoperationer, men det är inte det enda faktorn som påverkar. Här tycks postmoderna värderingar spela en större roll för antalet skönhetsoperationer. När inkomsten konstanthålls, går effekten av värdena på selfexpressionvalues ner med endast en fjärdedel. Eftersom både sambandsmätt och den statistiska signifikansen är låg skall inte resultaten av analysen överskattas.

Sammantaget kan det konstateras att varken befolkningars värden på självförverkligandedimensionen eller genomsnittsinkomst kan kopplas till antalet skönhetsoperationer som genomförs i landet i någon högre utsträckning. Det använda materialet lider också av stora brister som tidigare redovisats för. Att genomgå en skönhetsoperation handlar troligen också om rent personliga överväganden. Givetvis kan individens värdering och/eller inkomst påverka det slutgiltiga beslutet, men dessa individuella förutsättningar kan inte direkt överföras till hela befolkningar. Eller omvänt, vad som avspeglas i befolkningars genomsnittsinkomst eller aggregerade värderingar, säger troligen föga om vilka beslut som fattas på individnivå när det gäller skönhetsoperationer.

Se även Del VII, sammanfattning s,44.

4. Globalt fotavtryck

Material till oberoende X-variabler:

Detta material består av dels GDP/Capita PPP \$, samt värden på självförverkligandedimensionen från åren 2000-2006, med undantag för Malta där uppgifterna kommer från 1999. Se även Del V, avsnitt som berör begreppsdefinitioner s,21.

Material till beroende Y-variabel:

Den beroende variabeln i denna analys, är den negativa påverkan på den globala miljön ett lands befolkning är ansvarig för. Materialet som rör detta beteende kommer ursprungligen från *Global Footprint Network*, som enligt uppgift, är en ideell organisation startad i syftet att möjliggöra en hållbar framtid, där alla människor kan leva tillfredsställande liv baserat på vad en planet kan bära (footprintnetwork.org). *Global Footprint Network* tillhandahåller endast aktuellt material efter beställning och ansökan om avgiftsbefrielse med flera förbehåll mot publicering. En stor mängd data ingår också som inte är av intresse i denna studie. Det material som används i denna studie har därför hämtats från en annan källa, happyplanetindex, som fritt tillhandahåller just de data som behövs i analysen (happyplanetindex.org).

Definition för globalt fotavtryck:

I korta drag kan globalt fotavtryck beskrivas som hur mycket landyta som krävs för att producera det vi människor konsumerar, samt absorbera det avfall som samtidigt bildas i denna process. Det handlar både om mat, förnybar energi och byggnadsmaterial som ska produceras och förbrukas. Landytan ska dessutom ge plats för vägar, bostäder och andra byggnader. Skogsområden behövs också för att kunna absorbera koldioxid som bildas vid förbränningen av fossila bränslen. Avtrycket mäts i enheten global hektar. Enligt uppgift kan planeten bära 1,8 gha per person med nuvarande befolkningsmängd (footprintnetwork.org). För metodologi och mer information, hänvisas till artikel i *Ecological Indicators* (Borucke m.fl. 2013 s,518-533).

För att göra en grov sammanfattning så betyder det att ju högre värde ett land har, desto sämre för den globala miljön.

Urval av länder:

När det gäller just detta fenomen lider jag ingen brist på data. Snarare tvärtom. Information om globalt fotavtryck finns presenterade för runt 150 länder. För att göra studien praktiskt genomförbar begränsar jag antalet länder till femtio.

Jag börjar med att ta med samtliga EU-länder förutom Malta och Luxemburg, eftersom de endast vardera har cirka en halv miljon invånare. Jag tar även med Norge från Europa. Därefter tas alla övriga länder med fyrtio miljoner invånare eller fler med i studien. Jag baserar befolkningsmängden på statistik från *The World Factbook* på CIA:s hemsida, Central Intelligence Agency (cia.gov). Undantag, Kongo-Kinshasa, Kenya och Burma som ej ingår i World Value Surveys undersökningar. De länder som slutgiltigt utvaldes till studien presenteras på följande lista, därefter genomförs analysen i tre modeller.

Urvalslista 4.

	X	X	Y
	selfexpression value	GDP/Capita PPP \$	globalt fotavtryck gha
1. Belgien	1.13	37.73	7.1
2. Bulgarien	-1.01	13.597	3.6
3. Cypern	0.13	29.074	4.4
4. Danmark	1.87	37.152	8.3
5. Estland	-1.19	20.380	4.7
6. Finland	1.12	36.236	6.2
7. Frankrike	1.13	35.156	4.9
8. Grekland	0.55	26.294	4.9
9. Irland	1.18	39.639	6.2
10. Italien	0.60	30.464	4.5
11. Lettland	-1.27	15.662	4.0
12. Litauen	-1.00	18.856	4.4
13. Nederländerna	1.39	42.183	6.3
14. Norge	2.17	53.471	4.8
15. Polen	-0.78	20.334	3.9
16. Portugal	0.49	23.361	4.1
17 Rumänien	-1.55	12.476	2.8
18. Slovakien	0.67	23.304	4.7
19. Slovenien	0.36	28.642	5.2
20. Spanien	0.54	30.626	4.7
21. Sverige	2.35	40.394	5.7
22. Tjeckien	0.38	27.062	5.3
23. Tyskland	0.44	37.897	4.6
24. UK	1.68	36.090	4.7

25. Ungern	-1.22	19.591	3.6
26. Österrike	1.43	41.822	5.3
27. Kina	-1.16	8.382	2.1
28. Indien	-0.21	3.694	0.9
29. U.S.A.	1.76	48.387	7.2
30. Indonesien	-0.80	4.666	1.1
31. Brasilien	0.61	11.769	2.9
32. Pakistan	-1.25	2.787	0.8
33. Nigeria	0.28	2.578	1.4
34. Bangladesh	-0.93	1.693	0.7
35. Ryssland	-1.42	16.736	4.4
36. Japan	-0.05	34.740	4.2
37. Mexico	1.03	14.610	3.3
38. Filippinerna	-0.11	4.073	1.0
39. Etiopien	-0.36	1.093	1.1
40. Vietnam	-0.26	3.359	1.4
41. Egypten	-0.54	6.540	2.1
42. Turkiet	-0.33	14.517	2.6
43. Iran	-0.45	13.053	2.7
44. Thailand	0.01	9.396	2.4
45. Syd-Korea	-0.55	31.714	4.6
46. Syd-Afrika	-0.10	10.973	2.6
47. Tanzania	-0.15	1.515	1.2
48. Colombia	0.60	10.249	1.8
49. Ukraina	-0.83	7.233	3.2
50. Argentina	0.38	17.516	2.7

Modell 1.

Jag börjar med att skapa ett plot-diagram för att se om det finns en korrelation mellan variablerna. Grafen som framträder kan studeras i fig. 7.

Därefter görs en linjär bivariat regressionsanalys. Som oberoende X-variabel används de värden som gäller Survival/Selfexpression Values, och som beroende Y-variabel används det globala fotavtrycket i respektive land, för att se om samband finns.

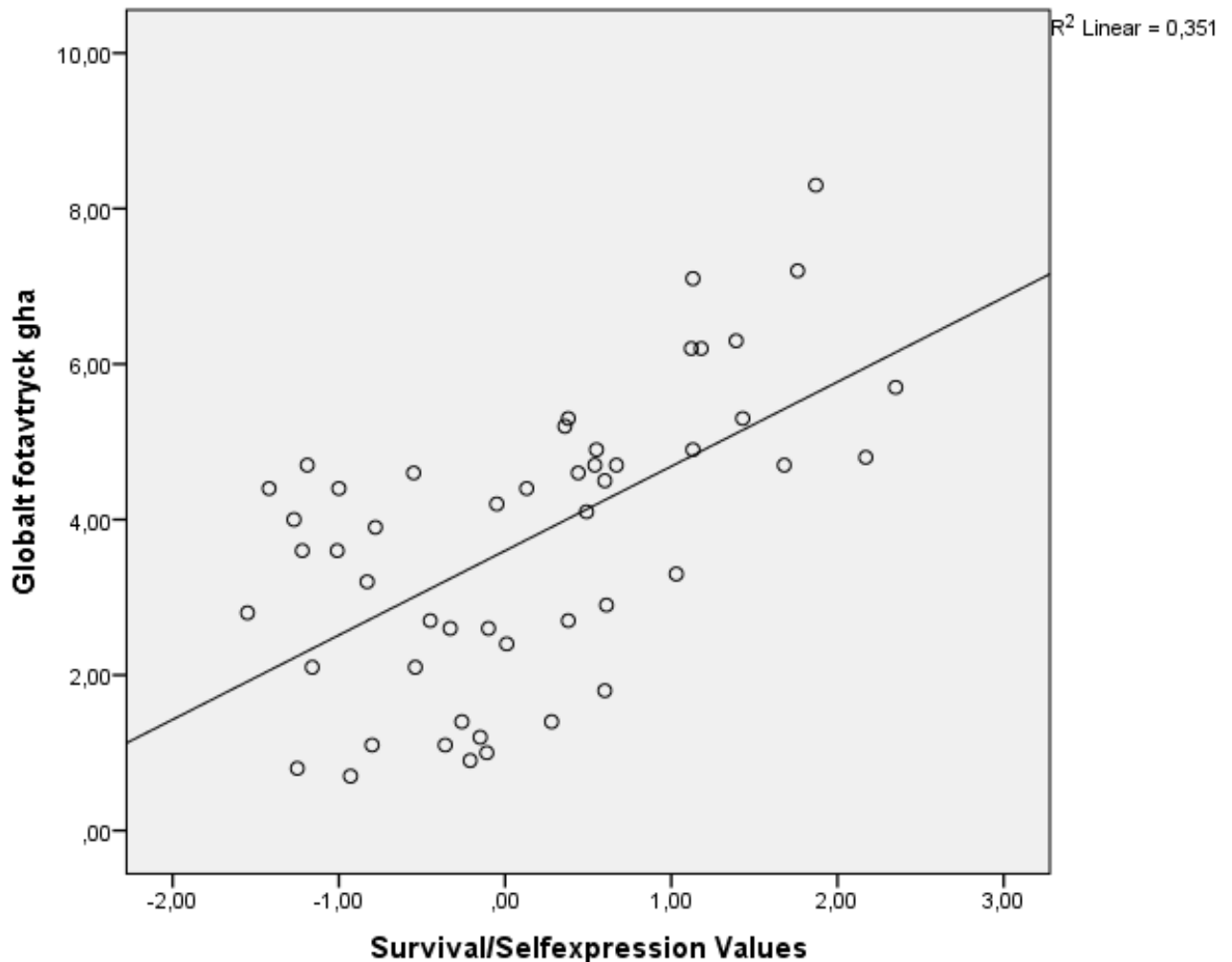

Fig.7

Vad som visar sig i grafen ovan kan kanske närmast beskrivas som chockerande men föga förvånande. Ju högre grad av postmoderna värderingar desto sämre för den globala miljön. En poängs högre värden på Survival/Selfexpression Values ger en effekt av drygt en global hektar. Eftersom de postmoderna värderingarna samvarierar med graden av socio-ekonomisk utveckling, som i sin tur oftast beror på en hög grad av energikrävande industrialisering, är detta i högsta grad förväntat.

Därför fortsätter analysen för att istället gå in på det direkta sambandet mellan inkomst och det globala fotavtryckets storlek.

Modell 2.

Ett plot-diagram skapas för att se om det finns en korrelation mellan variablerna. Grafen som framträder kan studeras i fig. 8.

Därefter görs en linjär bivariat regressionsanalys. Som oberoende X-variabel används de värden som gäller GDP/Capita PPP \$, och som beroende Y-variabel används det globala fotavtrycket i respektive land, för att se om samband finns.

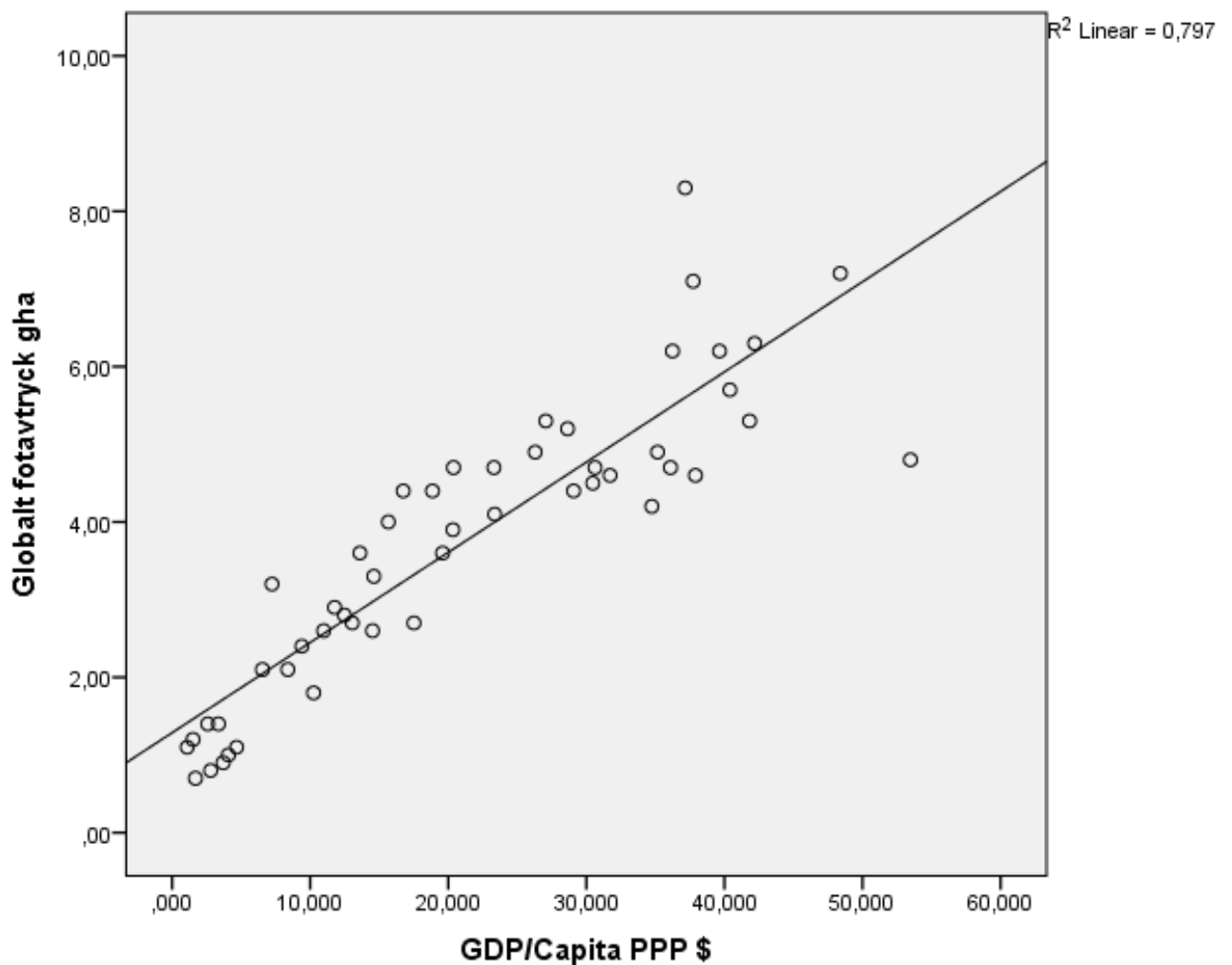

Fig. 8

Här kan ett tydligt samband förväntas, och det kan också tydligt avläsas. Analysen visar att en högre GDP/Capita PPP \$ med 1000 dollar, ger en effekt av drygt 0,1 global hektar.

Till sist avslutas analysen med att försöka utröna hur stor effekten av dessa variabler är med kontroll för varandra.

Modell 3.

Därför genomförs en multivariat regressionsanalys med båda oberoende variabler för att se vad som framträder. Alla tre resultat visas i tabellen nedan.

Tabell 4. Resultat av regressionsanalyser :

B-koefficienter	Globalt fotavtryck, global hektar Signifikansnivåer inom parentes		
	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Survival/Selfexpression Values (0,877)	1,086 (0,000)		0,031 (0,877)
GDP/Capita PPP \$		0,116 (0,000)	0,081 (0,001)
N	50	50	50
Adjusted R Square	0,338	0,793	0,399

Preliminär analys och slutsats:

Cirka 40 procent av variansen i denna analys kan kopplas till inkomst och värderingar. Men andra viktiga faktorer i respektive land, tycks alltså ha sammanlagt större betydelse för det praktiska utfallet när det gäller globalt fotavtryck.

Som kan utläsas, minskar effekten av inkomsten något när kontroll för värderingar görs. Från 0,116 till 0,081.

Om Ingleharts tes stämmer, borde effekten av de postmoderna värderingarna gå från ett positivt värde till ett negativt när inkomsten konstanthålls, eftersom ett mindre fotavtryck betyder bättre miljö. Visserligen sjunker effekten dramatiskt till nära noll, men den intar fortfarande ett positivt värde. Det finns alltså ingenting som tyder på att en högre grad av postmoderna värderingar bland befolkningen skulle innebära ett mindre globalt fotavtryck. Vid kontroll för inkomst är det tvärtom fortfarande så, att postmoderna värderingar istället ger ett marginellt *större* globalt fotavtryck. Tesen att befolkningen tar ett större ansvar för miljön får alltså inget stöd. Varken kollektivt genom politiska beslut eller genom aggregerade individuella initiativ. Signifikansnivån ligger på 0,877, varför resultatet inte skall övertolkas.

Oavsett värderingarnas betydelse, så pekar analysen på att inkomst/Capita i befolkningen fortsatt är den faktor som tydligast samvarierar med hur stor påverkan är på den globala miljön. Koefficientens signifikansvärde ligger också på nära noll med ett värde på 0,001. Arvet från industrialiseringen och modernismen tycks alltså fortfarande präglade beteendet hos befolkningarna, trots förändringar i värderingar när det gäller just dessa länder.

Se även Del VII, sammanfattning s,44.

Del VII Sammanfattning

Eget bidrag

Metodologiskt bidrag:

Vad värderingar betyder för praktiskt handlande har i forskningen mest fokuserat på hela samhällsstrukturer. Som framgår i uppsatsen har Inglehart & Welzel i sin forskning främst inriktat sig på postmoderna värderingars betydelse för demokratiutveckling och demokratistabilitet, oftast från ett historiskt perspektiv. Tyngdpunkten i studierna har legat på en *institutionell* nivå.

Inom statsvetenskapen ligger också ofta fokus på statsskick och/eller konstitutionell utformning. Återkommande ämnen som valsystem, parlamentarism eller presidentialism, lagstiftning, politisk färg på regering eller vad andra faktorer har för effekter på det faktiska utfallet när det gäller politiska frågor, tas ofta upp i studier.

Jag har från ett metodologiskt perspektiv valt ett annat synsätt. Min ambition har varit att fokusera på vad postmoderna värderingar betyder för *individens* agerande på befolkningsnivå. Istället för att se vilka partier som suttit vid makten och vilka lagar som stiftats, har fokus legat på vilka värderingar befolkningen har och vad detta betyder i praktiskt beteendemönster från individer på aggregerad nivå.

Exempelvis kan ett lands parlament stifta lagar som ålägger bilproducenter att nya bilmodeller som tas fram till försäljning, endast tillåts ha en halverad bränsleförbrukning mot tidigare. Om befolkningen framöver istället väljer att köra dubbelt så mycket bil, blir en sådan lagstiftning i praktiken verkningslös, om syftet primärt var att minska den miljöbelastning privat bilkörning står för. Därför har fokus lagts på verkligt beteendemönster och/eller dess effekter i min studie.

Teoretiskt bidrag:

Jag har i uppsatsen försökt visa på logiska motsägelser när det gäller postmoderna värderingars eventuella långsiktiga konsekvenser från ett politiskt-teoretiskt perspektiv. Som jag redogjort för, finns en inre logisk konflikt med hur politik, det vill säga auktoritativ värdefördelning, skall kunna gå till och bedrivas i praktiken, om en befolkning i en tänkt hypotetisk situation visar extremare värden på självförverkligandedimensionen än vad som nu är fallet i exempelvis Sverige. Huruvida dessa tankar egentligen tillför forskningen någonting nytt, låter jag vara osagt.

Empiriskt bidrag:

Antalet vetenskapliga studier som berör postmoderna värderingars betydelse för *individens* agerande är begränsat. Vad jag hoppas tillföra forskningen med denna studie, är en större förståelse för de postmoderna värderingarnas betydelse för praktiskt beteendemönster. Denna studie kan beskrivas som åtminstone ett första steg mot en större kunskap om i hur grad postmoderna värderingar samvarierar med de fenomen som undersökts i studien.

I övrigt när det gäller empiriskt bidrag, hänvisas till respektive analysavsnitt, samt resterande text i sammanfattningen.

Kritisk reflexion

Först och främst måste än en gång klargöras att en värdering i sig inte kan förklara eller orsaka ett beteende. Värderingar skall endast ses som verktyg, eller förhållningssätt som kan användas när ett beslut skall fattas inför ett agerande. Det som redovisats i respektive analysdel är korrelationen mellan värderingar, GDP/Capita PPP\$ och de beteendemönster som studeras. Korrelationsgraderna i analyserna är oftast förhållandevis höga, men det kan finnas andra bakomliggande faktorer som påverkar utfallen, och de samband som visas *kan* vara spuriösa.

Befolkningsstorleken på de olika länder som ingår i undersökningen är en problematik kring denna uppsats. Ett land som Sverige med dess ringa befolkning ges samma betydelse som andra länder, som exempelvis U.S.A. eller Kina, när regressionsanalyserna genomförs. Egentligen borde kanske ländernas befolkningsmängd konstanthållas när regressionsanalyser görs där befolkningars värderingar och inkomster används som variabler för att se eventuella samband.

Länderna används och ses alltså som likvärdiga homogena objekt, vilket givetvis inte stämmer med verkligheten. Eftersom syftet med uppsatsen inte är att göra några prediktioner eller dra några generella slutsatser som gäller för samtliga jordens befolkningar, skall inte denna problematik överdrivas. Inglehart gör sig inte heller några större bekymmer med denna problematik.

Ovarett vilket, finns det likväl en problematik med att göra regressionsanalyser med individers värderingar på befolkningsnivå. Allting som framkommer i denna studie rör alltså hela befolkningar. Det är aggregerade värderingar, inkomster och fenomen från olika länder som mäts. Ingenting av vad som framkommer kan sägas gälla på individnivå. En liten befolkningsgrupp i U.S.A. med extremt postmoderna värderingar kan alltså uppvisa ett beteende som liknar det som är signifikant för grupper med extrem traditionell-religiös auktoritet. Miljöfundamentalister, och hippiekollektiv har troligen en del likheter med amishfolket och ursprungsbefolkningen när det gäller beteenden som rör miljöpåverkan.

När det gäller just miljöpåverkan, är det inte klarlagt att Inglehart definierar just en större hänsyn till miljön med ett mindre globalt fotavtryck. Faktum är att Inglehart inte gör en exakt beskrivning av vad en större hänsyn till miljön betyder i praktiskt handlande över huvudtaget. Min frågeställning försöker endast klargöra om det finns samband mellan postmoderna värderingar och globalt fotavtryck.

Ett annat exempel är beteendet som rör skönhetsoperationer. Det finns ingenting som säger att just den lilla del av populationen som genomgår estetiska plastikoperationer intar postmoderna värderingar. Det kan tvärtom vara så, att de istället har helt andra värderingar än resten av befolkningen. Studier visar att speciellt yngre som inte delar samhällets värderingar har sämre självkänsla än omgivningen (Lönnqvist 2009 s.40-51). Utan att gå in på de psykologiska orsakerna i detalj, kan skillnader i värderingar orsaka brist på självkänsla och psykiskt lidande, vilket indirekt kan medverka till en större benägenhet att genomgå skönhetsoperationer.

Det ideala hade möjligtvis varit regressionsanalyser där varje individ utgjorde en analysenhet. Eller alternativt, lika stora homogena befolkningsgrupper med likartade värderingar och beteenden. En omöjlighet i praktiken.

Å andra sidan är det inte *individuella* beteenden som är föremål för undersökningen. Syftet är att se eventuella samband på ett *aggregerat* plan, mellan graden av de postmoderna värderingarna i befolkningen och de beteendemönster som undersöks.

Regressionsanalyser med endast 20 analysenheter är i minsta laget. Idealet hade varit betydligt fler, men brister i tillgänglighet när det gäller material, har inneburit begränsningar i denna studie.

Huruvida det är värderingar och/eller BNP/Capita som orsakar ett specifikt beteende, eller om det är beteendet i sig som orsakar värderingar och/eller en specifik inkomst är inte helt uppenbart. Det kan mycket väl vara så att ett miljöförstörande beteende, vilket oftast genererar högre inkomster, gör individer mer medvetna om dess konsekvenser, och därmed påverkar värderingarna. Här återkommer Ingleharts slutsatser om samvariationen mellan socioekonomiska faktorer och värderingar.

Som redan nämnts, tas inte heller tidsaspekten upp i denna uppsats. De värderingar som används i studien härrör främst från år 2000 och 2006. De fenomen och beteendemönster som undersöks är oftast av senare datum. Betydligt mer material under långa tidsserier hade varit nödvändigt för att försöka dra några långtgående slutsatser om orsakssamband. Spårberoende och eftersläpningseffekt av modernismen, det vill säga höga värden på den sekulär-rationella dimensionen, påverkar troligen beteendemönstret i hög grad när det gäller globalt fotavtryck. En intressant framtida studie hade varit att se om framväxten av postmoderna värderingar leder till ett förändrat beteende, som ger mindre avtryck på det globala fotavtrycket, under en längre tidsperiod.

Avslutning

Att med ord göra en sammanfattande jämförelse av hur mycket värderingar och inkomst samvarierar med de beteenden som undersökts, är svårt.

Inkomst och värderingar är i högsta grad olika storheter. Effekten av en GDP/Capita höjning med 2000 \$ kan svårligen jämföras med effekten av 0,5 enheter mer på Survival/Selfexpression Values. I min beskrivning i matrisen nedan, gör jag en beräkning av hur stor del som återstår av de båda X-variablernas B-koefficienter när den multivariata regressionsanalysen genomförts, jämfört med hur höga värden de hade efter den bivariata regressionsanalysen. Det vill säga kvoten av värdena, efter och före den multivariata analysen.

Dessa värden kan sedan relateras till den förklarade variansen, Adjusted R Square. Dels, för att få en ungefärlig uppfattning om hur stor *styrkan* är i samvariationen, samt *effekten* av respektive variablers samvariation med de olika beteendemönstren. Vad som betraktas som svagt respektive starkt samband är givetvis svårbedömt. Eftersom samvariationerna rör människor och beteenden, kan kanske några av dem betraktas som förhållandevis starka (Esaïsson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud 2007 s, 415).

Lika vanskligt är det att jämföra de beteenden som ingår i studien. En förändring på det globala fotavtrycket med två hektar kan knappast jämföras med fem procent högre andel ensamhushåll. Därför skall nedanstående tabell tolkas med försiktighet efter respektive beteendemönster. Se tabell 5.

För en exaktare beskrivning av resultat, hänvisas till respektive analysavsnitt.

Tabell 5.

Sammanlagd korrelationsgrad mellan variabler och beteendemönster, samt B-koefficienters kvarstående relativa effekter på respektive fenomen efter multivariat regressionsanalys.

Fenomen	Adjusted R Square	GDP/Capita PPP \$	Survival/Self Expression Value
Skuldsättning hushåll/ inkomst %	0,36	0,57	0,48
Enpersonhushåll andel i %	0,42	0,69	0,34
Skönhetsoperationer antal i befolkning	0,14	0,55	0,75
Miljöpåverkan Globalt fotavtryck	0,40	0,70	0,03

Slutsatser

I vad som framgår i denna studie, visar sig ofta tydliga samband mellan postmoderna värderingar och de beteenden som undersökts. Isolerat, med kontroll för inkomst, kan dock värderingarna endast sägas samvariera, i en förhållandevis begränsad omfattning. I de flesta fallen hade även inkomsten en jämförbar, och oftast till och med större korrelation med det faktiska beteendemönstret.

I vad som framgår i denna studie, finns det ingenting som tyder på att befolkningar med postmoderna värderingar skulle bidra till ett större praktiskt hänsynstagande till den globala miljön än befolkningar med andra värderingar, även under kontroll för inkomst.

Slutord:

Om detta skall tolkas som att postmodernister inte lever upp till sina egna värderingar och lever i självförnekelse, eller är fastlåsta i den kontext och struktur de lever i med begränsade möjligheter att påverka, är en öppen fråga. Oavsett vilket, påminner situationen till viss del om *allmänningens tragedi* och den sociala fälla och dess problematik, som Bo Rothstein redogör för i boken, *Sociala fällor och tillitens problem* (Rothstein 2003 s,80-87).

Referenser

Litteratur

- Badersten, Björn & Gustavsson 2010. *Vad är Statsvetenskap? Om undran inför politiken*. Lund: Studentlitteratur AB
- Ball, Terence & Dagger, Richard 2006. *Political Ideologies and the Democratic Ideal*. New York: Pearson Longman
- Esaiasson, Peter / Gilljam, Mikael / Oscarsson, Henrik / Wängnerud, Lena 2007. *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts Juridik
- Fukuyama, Francis 1992. *The end of History and the Last Man*. Harmondsworth: Penguin Books
- Inglehart, Ronald 1997. *Modernization and Postmodernization*. Princeton: Princeton University Press
- Inglehart, Ronald & Welzel, Christian 2005. *Modernization, Cultural Change and Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press
- Locke, John [1690] 1996. *Andra avhandlingen om styrelseskicket*. Göteborg: Daidalos
- Lundquist, Lennart 1993. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur
- Nozick, Robert [1974] 2001. *Anarki, stat och utopi*. Stockholm: Timbro
- Rachels, James & Stuart Rachels 2008. *Rätt och fel*. Lund: Studentlitteratur AB
- Rawls, John [1971] 1996. *En teori om rättvisa*. Göteborg: Daidalos
- Rothstein, Bo 2003. *Sociala fällor och tillitens problem*. Stockholm: SNS Förlag

Forskning, vetenskapliga tidsskrifter, rapporter mm

- Borucke, Michael, David Moore, Gemma Cranston, Kyle Gracey, Katsunori Iha, Joy Larson, Elias Lazarus, Juan Carlos Morales, Mathias Wackernagel & Alessandro Galli 2013: *Accounting for demand and supply of the biosphere's regenerative capacity: The National Footprint Accounts' underlying methodology and framework*. Ecological Indicators Journal. vol 24, s,518-533. London: Elsevier
- Börelius, Lisbeth 2005. *Hur mår unga vuxna?*.Stockholm: magisteruppsats Karolinska Institutet
- Colombo, Francesca & Tapay, Nicole 2004.*Private Health Insurance in OECD Countries*. Paris: OECD Publications Service.
- Hackworth, Scott 2011. *The International Survey on Aesthetic/Cosmetic Procedures Performed in 2011*. Dublin: Industryinsights, Inc.
- Hansson, Bengt 2011. *Hushållens skuldsättning i spåren av finanskrisen – en internationell jämförelse, Marknadsrapport Februari 2011*. Karlskrona: Statens bostadskreditnämnd
- Holt-Lunstad, Julianne & Timothy B. Smith, J. Bradley Layton 2010: *Social Relationships and Mortality Risks*. PLoS Medicine. vol 7, nr 7, s, 1-20.
- van de Kaa, Dirk J 2001. Postmodern Fertility Preferences: *From Changing Value Orientation to New Behavior*. Population and Development Review, vol 27, Supplement: Global Fertility Transition. s, 290-331.
- Leigh, Daniel & Deniz Igan, John Simon, Petia Topalova 2012. *Dealing With Household Debt*. World Economic Outlook: Growth Resuming, Dangers Remain. International Monetary Fund/April 2012, kap.3, s, 89-124.
- Lindell, Karin 2012. *Estetiska behandlingar – förslag till rättslig reglering m. m*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Lönnqvist, Jan-Erik 2009. *European Journal of Social Psychology*. nr 39 s,40-51 2009
- Skoglund, Caj 2012. *Privata sjukförsäkringar i Sverige – Omfattning och utveckling*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.

Offentligt tryck

- Oscarsson, Henrik & Holmberg, Sören 2011. SCB, *Åttapartivalet 2010.Allmänna valen, valundersökningen*. Stockholm: SCB, enheten för demokratistatistik
- Weibull, Lennart, Henric Oscarsson & Annika Bergström (red) 2012. *Svenska trender 1986-2011*. Göteborg: Göteborgs Universitet.

Elektroniska resurser

Vetenskapliga rapporter:

Green, Magdalena 2010. *Gapet mellan behov och resurser*. Linköping: Linköpings Universitet, Institutionen för medicin och hälsa.
<http://www.imh.liu.se/Hälso-och-sjukvårdsanalys>

Nättidningar:

Persson, Jan 2012: *Sluta lägga skattepengar på skönhetsoperationer*. 2012-01-19. Aftonbladet.
<http://www.aftonbladet.se/debatt>

Rothelius, Simon 2012: *Läkare vill att privatkliniker betalar mer*. 2012-01-11. Dagens Medicin.
<http://www.dagensmedicin.se/nyheter>

Övriga hemsidor:

CIA, Central Intelligence Agency ,the World Factbook : <https://www.cia.gov>

Eurostat: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Globalt fotavtryck, Footprintnetwork: <http://www.footprintnetwork.org>

Happyplanetindex: <http://www.happyplanetindex.org>

IMF, International Monetary Fund: <http://www.imf.org>

WorldValueSurvey: <http://www.worldvaluesurvey.org>

UNECE Statistical database, United Nations Economic Commission for Europe: <http://w3.unece.org>

